

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Vaiva Balčėtienė

Edukologijos magistrantūros studentė

**EFEKTYVAUS BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS SISTEMOS
MODELIAVIMAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas(ė)

Prof. habil. dr. Audronė Juodaitytė

Šiauliai, 2009

Darbas originalus.....Vaiva Balčėtienė

(studento parašas)

SANTRAUKA

EFEKTYVAUS BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS SISTEMOS MODELIAVIMAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE

Vaiva Balčėtienė

Šiandieninis veiklos pasaulis išgyvena sparčius, visa apimančius ir principinius pokyčius, kur individo veiklos sėkmė priklauso nuo daugelio veiksnių - gebėjimo bendrauti, bendradarbiauti, palaikyti santykius ir komunikuoti su įvairaus amžiaus, išsilavinimo ir pan. individais. Pastarajame kontekste, analizuojant ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklos principus ir tobulinimo galimybes, itin aktualizuojami efektyvus bendravimo ir bendradarbiavimo procesai, nes tik bendros šeimos ir ugdymo institucijos pastangos, įgalina harmoningą vaiko, kaip socialiai visavertės asmenybės, ugdymą. Pastebėtina ir tai, kad daugelio mokslininkų (Dapkienė, 2002; Juodaitytė, 2002; Schiller, Byrant, 2004; Seliokienė, 2004; Kontautienė, 2006 ir kt.) darbuose, šiuolaikinė ikimokyklinio ugdymo įstaiga traktuojama kaip lygiavertė šeimos partnerė, akcentuojant šeimos ir ugdytojų sąveiką, jų interesų derinimą bei požiūrių į vaiko ugdymą vienovę. Įvertinant tai, šiame baigiamajame darbe, pagrindinis dėmesys yra skiriamas efektyvus bendradarbiavimo su tėvais sistemos modeliavimui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tyrimo objektas - tėvų ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas. *Tyrimo dalykas* - efektyvus bendradarbiavimo su tėvais sistemos modeliavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. *Tyrimo tikslas* - išnagrinėti ir empiriškai įvertinti efektyvus bendradarbiavimo sistemos su tėvais modeliavimo galimybes ikimokyklinėje įstaigoje. Darbo tikslas yra detalizuojamas *uždaviniais*, lėmusiais tokią darbo struktūrą: pirmiausia teoriškai atskleidžiamas bendradarbiavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje: samprata, subjektai, modeliai, toliau identifikuojami veiksniai, sąlygojantys ikimokyklinio ugdymo įstaigos efektyvų bendradarbiavimą su tėvais bei darbo projektinėje dalyje empiriškai įvertinamos efektyvus bendradarbiavimo sistemos su tėvais modeliavimo galimybes šiuolaikinėje ikimokyklinėje įstaigoje. *Tyrimo metodai*: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa, aprašomoji statistinė duomenų analizė.

Magistro baigiamajame darbe efektyvus bendradarbiavimo su tėvais sistemos modeliavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad modeliuojant efektyvų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą šiuolaikinėje ugdymo įstaigoje, šiam procesui labiausiai įtakoja abipusė šių individų grupių sąveika, pasitikėjimas ir naujų darbo formų paieška, todėl ikimokyklinė įstaiga, siekdama sėkmingai vykdyti edukacinę veiklą privalo skatinti jos ir tėvų bendradarbiavimą bei partnerystę.

SUMMARY

MODELLING OF EFFECTIVE COOPERATION SYSTEM WITH PARENTS IN A PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTION

Vaiva Balčėtienė

Modern active world is subject to fast, all-inclusive and principal changes and the individual activity success is dependant on numerous factors like communication skills, cooperation, maintenance of relations and interaction with individuals of various age, education, etc. When analysing the activity principles of a preschool education institution and its activity improvement possibilities against the background of above context it is evident that the processes of efficient communication and cooperation are the topical ones as only joint family and educational institution efforts enable harmonious development of a child as a socially full-fledged personality. It should be noted that in the works of most researchers (Dapkienė, 2002; Juodaitytė, 2002; Schiller, Byrant, 2004; Seliokienė, 2004; Kontautienė, 2006; and others) a modern preschool education institution is treated as an equal partner to family thus emphasising the interaction of family and educators, harmonisation of their interests and approaches leading to unity in child education. In view of the above the main attention in this paper has been focused on development of an efficient model of teacher-parents cooperation system at a preschool educational institution.

Object of the study – parents-educational institution cooperation. Subject of the study - development of an efficient teacher-parents cooperation system model at a preschool educational institution. Goal of the study is to analyse and empirically evaluate the possibilities for modelling the efficient teacher-parents cooperation at a preschool educational institution. The goal of the paper is detailed by the objectives having determined the following structure of the paper: first, the theoretical background of cooperation at a preschool educational institution is revealed including concept, subjects and models; further on, the factors determining efficient teacher- parents cooperation are identified, and the empiric evaluation of possibilities for modelling efficient cooperation system at a modern preschool educational institution is presented in the project part of the paper. Methods of the study: analysis of scientific references and documents, interviewing and descriptive analysis of statistic data.

The analysis of the study results on development of an efficient model of teacher-parents cooperation system at a preschool educational institution presented in the present paper towards the Master's degree revealed that the process of development of an efficient model of teacher-parents cooperation system at a preschool educational institution is predominantly

subject to interaction between the groups of the individuals, trust and search for new forms, consequently when seeking successful educational activities an preschool educational institution must promote cooperation and partnership between the institution and parents.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS IKIMOKYKLINĖJE UGDYMO ĮSTAIGOJE TEORINIS PAGRINDIMAS	9
1. 1. Bendradarbiavimo samprata.....	9
1. 2. Šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga kaip bendradarbiavimo subjektai.....	12
1. 3. Šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimo modeliai	14
1. 4. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos efektyvų bendradarbiavimą su tėvais sąlygojantys veiksniai	19
1. 4. 1. Šeimos ir darželio sąveika	20
1. 4. 2. Tėvų dalyvavimo bendradarbiavimo procese svarba	22
1. 4. 3. Efektyvaus bendradarbiavimo su šeima formos ir metodai.....	26
1. 4. 4. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir šeimos partnerystės esminės problemos ...	35
2. EFEKTYVAUS BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS SISTEMOS MODELIAVIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE TYRIMAS	38
2. 1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	38
2. 2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė	43
2. 2. 1. Efektyvaus bendradarbiavimo subjektų ir reikšmės įvertinimas šiuolaikinėje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	43
2. 2. 2. Efektyvų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą sąlygojančių veiksnių raiška šiuolaikinėje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje	47
IŠVADOS	55
LITERATŪRA.....	57
PRIEDAI.....	60

IVADAS

Gyvename pasaulyje susieti vieni su kitais glaudžiais ryšiais, todėl dažnai svarstome, kaip vystėsi žmonija, nuo medžiokių bendruomenės iki organizuotos visuomenės, pabrėžiame žmonių gebėjimą bendrauti ir spręsti problemas drauge. Nuo seno pastebima tendencija, kad kiekvienas individas turi mokėti bendrauti, dalytis su kitais savo patirtimi, nes žmogaus ryšys su žmogumi - viena didžiausių socialinių vertybių, be kurios neįmanoma jokia visuomenė. Akcentuotina, kad pastarasis aspektas reikšmingas tampa ir šiuolaikinių ugdymo institucijų kontekste, neišskiriant ir ikimokyklinių įstaigų.

Šiandieninėse ikimokyklinėse įstaigose itin aktualus ir reikšmingas tampa efektyvus pastarųjų ugdymo įstaigų bendravimas ir bendradarbiavimas su šeimomis, nes tik bendros šeimos ir ugdymo institucijos pastangos įgalina harmoningą vaiko, kaip socialiai visavertės asmenybės, ugdymą. Pastebėtina ir tai, kad daugelio mokslininkų (Dapkienė, 2002; Juodaitytė, 2002; Schiller, Byrant, 2004; Seliokienė, 2004; Kontautienė, 2006 ir kt.) darbuose, šiuolaikinė ikimokyklinio ugdymo įstaiga yra traktuojama kaip lygiavertė šeimos partnerė, akcentuojant šeimos ir ugdytojų sąveiką, jų interesų derinimą bei požiūrių į vaiko ugdymą vienovę. Tuo tarpu ikimokyklinio ugdymo tikslas - šeimoje ir ikimokyklinėse ugdymo įstaigose puoselėti visas vaiko galias, lemiančias jo asmenybės vystymosi ir socializacijos sėkmę, tinkamą brandumą mokyklai. Be to, ikimokyklinio ugdymo įstaiga, bendradarbiaudama su šeima, vykdo globos ir ugdymo funkcijas, todėl organizuodamas ugdomąjį darbą su vaikais, pedagogas privalo jį padaryti vaikams patrauklų, džiaugsmingą, skatinantį pažinimo motyvaciją bei kūrybiškumą.

Temos aktualumas. Šiuolaikinis ugdymo(si) pokyčių laikotarpis ugdymo įstaigai ir šeimai kelia naujus reikalavimus, kuriuos išspręsti galima tik bendromis jėgomis. Šiandien pagrindinė vaiko ugdymo atsakomybės našta užkraunama pedagogui ir ugdymo įstaigai, nes tėvai dažnai nesusimąsto apie savo pareigas, kurias turėtų atlikti, ugdydami vaikus. Mokslinių šaltinių analizė atskleidžia, kad vaikų auklėjimui šeimoje ir ugdymo įstaigoje daug dėmesio skiria Lietuvos bei užsienio pedagogai ir psichologai (Šalkauskis, 1987, 1992; Maceina, 1937; Vabalas - Gudaitis, 1983; Miškinis, 2003; Rajeckas, 2002; Černius, 1997; Bitinas, 1990, 1998; Želvys, 1995; Stoll, Fink, 1998; Everard, Morris, 1997 ir kt.), kurie vieningai pripažįsta, jog būtinas šeimos ir ugdymo įstaigos bendravimas ir bendradarbiavimas. Lietuvoje pedagoginio bendradarbiavimo klausimus nagrinėja B. Bitinas (1990, 1998), G. Butkienė (1993), V. Jakavičius (1998) ir kt., o minėtų autorių darbų analizė atskleidžia, kad pedagoginio bendradarbiavimo reiškinys yra apibrėžiamas įvairiais požiūriais: kaip būtina ugdymo sąlyga, ugdymo priemonė, būdas, vienas iš ugdymo uždavinių, ugdymo forma bei turinys. Tai

atskleidžia, kad efektyvaus bendradarbiavimo reikšmingumas vis labiau pripažįstamas ir ugdymo procese, netgi teigiant, kad ugdymas ir yra bendradarbiavimas.

Taigi, ikimokyklinės ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo problema vis labiau aktualizuojama šiuolaikinėje pedagoginėje literatūroje ir praktikoje, ieškant įvairių darbo formų, siekiant tėvus vis daugiau įtraukti į vaikų grupės veiklą. Tačiau šiandienė situacija ikimokyklinio ugdymo įstaigose atskleidžia, kad abi pusės (tėvai ir pedagogai), menkai suvokia šio proceso svarbą vaikų ugdymui, nežino, kuo turi remtis bendradarbiavimas tarp ugdymo įstaigos ir šeimos, kaip šį procesą tobulinti, idant tėvai aktyviau dalyvautų vaikų ugdymo veikloje.

Įvertinant tai, kyla mokslinė ir praktinė analizuojamos **temos problema** - kokie veiksniai gali užtikrinti efektyvų tėvų ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos bendradarbiavimą? Bei kokie metodai ir formos gali tapti priemone, modeliuojant efektyvią tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo sistemą ikimokyklinėje įstaigoje?

Tyrimo objektas - tėvų ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimas.

Tyrimo dalykas - efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais sistemos modeliavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tyrimo tikslas - išanalizuoti ir empiriškai įvertinti efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais modeliavimo galimybes ikimokyklinėje įstaigoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinį pagrindą.
2. Identifikuoti veiksnius, sąlygojančius ikimokyklinio ugdymo įstaigos efektyvų bendradarbiavimą su tėvais.
3. Iširti tėvų bendradarbiavimo su pedagogais ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumus.

Tyrimo hipotezė - tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo reikšmingumas suvokiamas ir ugdymo praktikoje reiškiasi per siaurai, kas apsunkina tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo sistemos ikimokyklinėje įstaigoje kūrimą ir tobulinimą.

Tyrimo metodika yra grindžiama remiantis mokslinės literatūros analize išryškintais tyrimo kintamaisiais kriterijais bei suformuotu tyrimo instrumentarijumi. Empiriniam tyrimo objekto įvertinimui buvo pasirinktas kiekybinis efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais sistemos modeliavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tyrimas, naudotas tyrimo instrumentas - anketa.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa, aprašomoji statistinė duomenų analizė, naudojantis Exel programa.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Empirinis tyrimas atliktas 2009 metais, trijuose Panevėžio miesto lopšeliuose - darželiuose. Tyrime dalyvavo 47 įstaigų pedagogai ir 131 šių ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdytinių tėvai.

Darbo etapai. Mokslinio tyrimo procesas skirstomas į tris pagrindinius etapus:

Pirmame mokslinio darbo etape buvo analizuojama mokslinė vadybinė, pedagoginė, sociologinė, psichologinė literatūra, analizuojami šalies švietimo dokumentai, informacija interneto duomenų bazėse.

Antrame empirinio tyrimo etape buvo sudarytas tyrimo instrumentarijus, pasirinktas tyrimo metodas - anketinė apklausa, parengtas tyrimo instrumentas - anketa ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams ir ugdytinių tėvams, atliktas empirinių duomenų rinkimas.

Trečiame empirinio tyrimo etape atlikta gautų kiekybinio tyrimo duomenų statistinė analizė bei rezultatų interpretacija, patikrinta darbo hipotezė, parengtos išvados ir rekomendacijos.

Darbo reikšmingumas.

Darbo teorinį reikšmingumą sudaro tai, kad darbo teorinėje dalyje atskleistos pedagogų efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinės studijos (šeimoms reikšmingumas vaiko ugdyme, sąveika tarp šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir pan.), identifikuoti veiksniai, sąlygojantys ikimokyklinio ugdymo įstaigos efektyvų bendradarbiavimą su tėvais, išryškinti pedagogų bendradarbiavimo su tėvais metodai ir formos, problematika.

Darbo praktinį reikšmingumą sudaro tai, jog yra parengtas konkretus edukacinio empirinio tyrimo instrumentarijus, kurio pagrindu galima iširti pedagogų bendradarbiavimo su tėvais procesą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, identifikuojant veiksnius, sąlygojančius ikimokyklinio ugdymo įstaigos efektyvų bendradarbiavimą su tėvais, metodus, formas bei esmines problemas, kylančias ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimo su tėvais procesuose. Tyrime pademonstruojama koku būdu ir kokių metodų pagrindu šis reiškinys gali būti iširtas kiekybiniu būdu.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro: santrauka, įvadas, 2 skyriai, 6 poskyriai, 6 skyreliai, išvados, literatūros sąrašas, priedai. Darbe pateikta: 2 lentelės ir 10 paveikslų.

1. BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS IKIMOKYKLINĖJE UGDYMO ĮSTAIGOJE TEORINIS PAGRINDIMAS

Moksliniame kontekste vyrauja nuomonė, kad kiekvienas žmogus, būdamas socialine asmenybe ir individualybe, neišvengiamai objektyviais arba subjektyviais ryšiais yra susietas su kitais žmonėmis ir priklauso kokiam nors grupei: šeimai, draugų ratui, klasei ir pan. Jį su kitais žmonėmis sieja bendri tikslai ir uždaviniai (Jacikevičius, Gučas, Lapė, 1980). Asmens savijauta bet kokioje visuomenėje priklauso nuo tarpasmeninių santykių visavertiškumo, todėl įvertinant tai, galima išskirti dvi pagrindines žmogaus socialumo formas: bendravimą ir bendradarbiavimą (Malinauskas, 2000). Šių poreikių patenkinimas yra būtinas asmenybės savirealizacijos sąlyga.

1. 1. Bendradarbiavimo samprata

Beveik visa žmogaus veikla iš tiesų yra nuolatinis bendradarbiavimas: asmenys kalba bendra kalba, jų elgesį reglamentuoja taisyklės, bei didžiąją laiko dalį asmuo praleidžia grupėse (šeimoje, bendruomenėje). Bendradarbiavimas neatsiejamas nuo žmogaus aktyvumo, jo gebėjimo mokytis, pritaikant savo patirtį. Be to, bendradarbiavimą galima įvardinti kaip ypatingą veiklos rūšį, kuomet ši veikla atliekama keliems vykdytojams, sistemoms, institucijoms ar net valstybėms. Taigi šiais laikais bendradarbiavimas visuomenėje yra labai svarbus, nes nuo to kaip individai bendradarbiauja su kitais, priklauso jų siekiami rezultatai bei tikslai.

Moksliniame kontekste vyrauja nuomonė, kad bendradarbiavimas skatina dalijimąsi idėjomis - būtinybe išreikšti savo pažiūras ir aiškiai išdėstyti jas kitiems. Pasak M. Teresevičienės ir G. Gedvilienės (1999), mes gyvename įvairių socialinių, politinių, ekonominių lūžių metu, regime pasaulinę vienijimosi, bendradarbiavimo įvairiose srityse tendenciją, tad mokėti bendradarbiauti su kitais yra didelis privalumas.

Bendradarbiavimo esmė yra sąlygota filosofinių apmąstymų apie žmogaus sąveiką su žmogumi, priklausančią nuo požiūrių į žmogų ir sąveikos kultūros. Bendradarbiavimo genezė siekia senus antikos laikus ir yra socialinių humanitarinių mokslų kategorija. Daugelis mokslininkų (Jacikevičius, 1994; Kontautienė, 2006; Arends, 1998; Anzenbacher, 1992 ir kt.) idealia sąveikos forma pripažįsta bendradarbiavimo sąveiką, kai susilieja bendravimas ir veikla, taigi bendradarbiavimo sąvoka visų pirma sugretina bendravimo ir veiklos sąveiką.

Dauguma užsienio autorių bei Lietuvos mokslininkų (Hargreaves, 1999; Stoll, Fink, 1998; Fullan, 1998; Teresevičienė ir Gendvilienė, 1999; Vijeikienė ir Vijeikis, 2000; Arbatauskas 1996 ir kt.) bendradarbiavimą išryškina kaip gebėjimą bendrauti, asmeninių savybių bei veiklos gebėjimų vystymą. Pasak J. Almonaitienės (2001), bendravimo sąvoka apima dvejų

ar daugiau žmonių tarpusavio suvokimą, keitimąsi informacija, sąveiką ir santykius. Nors bendravimą galima įvardinti kaip procesą, kada per kalbą siekiama suprasti vienas kito suvokimą, idėjas, patirtį, nes bendravimą skatina mūsų noras, kad žmogus žinotų tai, ką mes žinome, vertintų tai, ką vertiname mes. Tai atskleidžia, kad žmonės supranta vienas kitą matydami, girdėdami, liedsdami ir uosdami, o toji visuma turi įtaką kiekvieno suvokimui, ką kitas ruošiasi veikti, kaip elgtis.

Psichologijos žodyne (1993, p. 42) rašoma, jog: „bendravimas, tai tarpusavio sąveika, sudėtingi, įvairialypiai žmonių kontaktai, atsirandantys iš bendros veiklos poreikių, apimantys keitimąsi informacija, bendros sąveikų strategijos parengimą, kito žmogaus suvokimą ir supratimą“.

Bendravimas - antrinė, iš veiklos išvestinė kategorija (Kontautienė, 2006), todėl remiantis šiuo požiūriu, bendravimas nagrinėjamas kaip veiklos rūšis arba forma. Daugelis užsienio mokslininkų (Hargreaves, 1999; Stoll, Fink, 1998; Arends 1992 ir kt.) teigia, kad bet kurios bendravimo formos yra specifinės žmonių bendros veiklos formos, bendravimo procesas gimsta iš bendros veiklos poreikio. Paprastai bendravimas įtraukiamas į praktinę žmonių sąveiką (bendras darbas, mokymasis, kolektyvinis žaidimas ir pan.), padeda planuoti, realizuoti ir kontroliuoti veiklą. Pasak A. Anzenbacher (1992), bendravimas patenkina žmogaus kontakto su kitu žmogumi poreikį, nes siekis bendrauti neretai užima pagrindinę vietą šalia motyvų, skatinančių žmogų bendrai praktinei veiklai. Bendraudami keičiamės informacija ir tenkiname socialinius poreikius, kurie padeda pasiekti norimų tikslų, todėl labai svarbu, kad bendravimas būtų sėkmingas, tenkintų abipusius poreikius. Sėkmingu bendravimu laikomas toks bendravimas, kuris visiems jame dalyvaujantiems leidžia kiek įmanoma geriau patenkinti savo poreikius ir pasiekti tikslus.

Tuo tarpu P. C. Hemov (1990) bendradarbiavimą apibrėžia kaip žmogaus siekį darniai veikti su kitais žmonėmis, pasirengimą paremti ir padėti. Bendradarbiavimas atsiranda tik tada, kai individus ar grupes sieja idėjos, sukuriama santykiai paremti lygiomis teisėmis. Tai elgesys ir procesai, kuriuos galima laikyti žmonių veiklos pagrindu, leidžiančiu kurti ir išlaikyti tvirtas demokratines bendruomenes.

Bendradarbiavimo pamatą sudaro konstrukcinė sąveika (Vabalas - Gudaitis, 1993; Maceina, 1937 ir kt.), kurios esmė - lygiateisiško bendravimo situacijos, kuriose abu asmenys visiškai laisvi, laisvai išreiškia savo esmę, savo mintis ir norus. Pasak G. Butkienės ir A. Kepalaitės (1996), tai tokios situacijos, kai kiekvienas pirmiausia mato, ką jaučia kitas, girdi ir išklauso, ką jis sako, ir priima jį tokį, koks jis yra su visais jo jausmais ir mintimis.

Anot R. Kontautienės (2006), sėkmingas bendradarbiavimo pamatas yra tarpusavio supratimas. Vertybė, labiausiai lemianti tarpusavio supratimą, jos nuomone, yra pagarba. Autorė

pagarbą supranta kaip teigiamą nuostatą į žmogų, neatsižvelgiant į jo trūkumus bei klaidas. Svarbiausia - žmoguje pamatyti visas gerąsias jo savybes. Pagarbos ir meilės vertybės sudaro bendradarbiaujančių narių tarpusavio supratimo pagrindą.

Mokslininko A. Anzenbacher (1992) teigimu, žmonės bendradarbiauja, siekdami bendro tikslo. Autorius pabrėžia, kad „materialines gėrybes ir kultūrinės vertybes, kurių jiems reikia savirealizacijai, galima realizuoti tik veikiant drauge“ (Anzenbacher, 1992, p. 229). Bendradarbiavimo idėjos sklaida, tobulėjimas atsiranda tada, kai visi nariai susivienija, įtvirtina tarpusavio santykius, nuolat juos plečia, stiprina, pokyčius kreipia tinkama linkme, nes tai yra žmonių sąsaja su kitais, atsirandanti dirbant kartu.

Autorius M. Fullan (1998), analizuodamas šiuolaikines ugdymo institucijas išryškina, kad sugebėjimas bendradarbiauti pastaruoju metu dideliu ir mažu mastu tampa vienu svarbiausiu postmodernios visuomenės reikalavimų. Mažo masto bendradarbiavimui reikalinga nuostata ir gebėjimas, kurti ir plėtoti produktyvius santykius su bendraamžiais ir mokytojais, sudaryti komandas, o bendradarbiavimą platesniu mastu sudaro gebėjimas dirbti organizacijose, kuriančiose ir palaikančiose partnerystės ryšius su kitomis institucijomis. Tai rodo, kad bendradarbiavimo reikšmė šiuolaikinėje visuomenėje yra labai plati - šiandien vis daugiau žmonių buriasi į visumą, siekdami bendro tikslo, efektyvesnio darbo, naudojami kitų asmenų žiniomis, įgūdžiais bei patirtimi, nes bendradarbiaujant galima pasiekti kokybiškesnio darbo, geresnių rezultatų, suteikiama didesnė galimybė atsiskleisti individo gabumams bei lankstumui.

Taigi, bendradarbiavimas tampa esminiu naujojo profesionalizmo bruožu ir sąlyga, siekiant pakeisti organizacijose egzistuojančią kultūrą, kadangi bendradarbiavimo kultūros sąlygomis vienodai vertinami ir atskiri asmenys, ir grupės, t. y. individo nuomonė, kritika, pozicija, kuriama asmens pagarbos ir pasitikėjimo atmosfera. Kaip teigia M. Fullan (1998), bendradarbiavimo kultūra netoleruoja grupinio mąstymo, o priešingai - skatina kritinį vertinimą, nuomonių įvairovę.

Apibendrinus atliktą bendradarbiavimo sampratos ir esmės analizę galima teigti, kad bendradarbiavimas - tai darbas kartu siekiant bendro tikslo, siekis darniai veikti su kitais žmonėmis, gebėjimas vystyti asmenines savybes ir veiklą bei vienas iš postmodernios visuomenės reikalavimų. Todėl, siekiant dirbti kartu bei įsijungti į bendradarbiavimo procesus, pirmiausia būtina išsiaiškinti, ką tas tikslas reiškia kiekvienam iš šio proceso dalyvių. Be to, būtina atsižvelgti ir į tai, kad viena vertus, svarbiausia bendradarbiavimo sąlyga - klausytis savo vidinės išminties ir elgtis pagal savo vertybes, antra vertus - gebėti įsiklausyti į kitus, gerbti jų atvirumą, nuomonę, požiūrį bei vidinius įsitikinimus ir vertybes, nes tai yra kertiniai efektyvaus bendradarbiavimo proceso aspektai, kurie įgalina sukurti organizacijose bendradarbiavimo sistemą ir ją sėkmingai realizuoti.

1. 2. Šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga kaip bendradarbiavimo subjektai

Įvairūs moksliniai šaltiniai ir pedagogikos praktika atskleidžia, kad žmogaus ugdymas prasideda šeimoje, todėl šeima turi didžiausią įtaką vaiko ugdymui ir yra svarbiausia jo ugdytoja. Šeima yra ypatinga socialinė institucija, kurioje vaikui garantuojami šilti emociniai santykiai, saugumo jausmas, ugdoma pagarba ir meilė tėvams, kitiems žmonėms, aplinkai, darbui, tautos kultūrai. Vaikas joje įgyja pirmąją socialinę patirtį.

Išdėstyti argumentai leidžia teigti, kad šeima yra didi vertybė, kurios reikšmingumas išryškėja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992, p. 25) „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę“. Vėlesnę socialinę patirtį vaikas įgyja ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, kurioje remiantis Lietuvos švietimo koncepcija (1992, p. 12) „ikimokyklinis ugdymas atliepia pagrindinius vaiko poreikius - saugumo, aktyvumo, saviraiškos. Jo uždavinys - skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą bei saugoti ir stiprinti vaiko sveikatą“. Taigi darželis tęsia ir papildo vaiko ugdymą šeimoje:

- praplečia jo socialinę patirtį, sudarydama sąlygas gyventi ir jaustis vaikų bendruomenės nariu;
- padeda vaikui perimti tradicines bendruomenės vertybes, atskleisti ir ugdyti savo gebėjimus.

Tačiau siekiant, kad socialinė patirtis būtų teigiama ir padėtų vaikui išaugti doru žmogumi, neišvengiamai būtina šeimos ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos sąveika. Tėvai yra pirmieji ir svarbiausi vaiko ugdytojai, tad geranoriška šeimos ir pedagogų sąveika - viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių visuminę vaiko ugdymo sėkmę. Pastarąją nuomonę palaiko ir A. Gučas (1994, p. 196) tvirtindamas, kad „kuo intensyvesnis bus bendradarbiavimas ir stipresni ryšiai su šeima, tuo lengviau ir sėkmingiau vaikų darželis galės įkūnyti savo uždavinius“. Vadinasi šeima ir pedagogai turi tapti ugdymo partneriais, kas akcentuojama ir Vaikų darželių eksperimentinėje programoje (1991, p. 7) pabrėžiant, kad svarbiausias vaikų ugdymo darželyje tikslas yra: „bendradarbiaujant su šeima, puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę sėkmę.“ Tačiau svarbu keisti tradicinį tėvų požiūrį į jų veiklą ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, akcentuojant, kad tik bendradarbiaujant ir siekiant bendrų tikslų, galima pasiekti laukiamų rezultatų - deramos vaiko socializacijos lygio ir tinkamo vaiko pasiruošimo mokyklai. Galima daryti prielaidą, jog sprendžiant įvairias vaikų ugdymo problemas turi dalyvauti ir tėvai bei bendradarbiaudami su pedagogais užtikrinti optimalią paramą vaikų ugdymo ir poreikių patenkinimui. Tuo tarpu įvairių ugdymo įstaigų praktika rodo, kad tėvų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų bendravimas ir

bendradarbiavimas yra sudėtingas procesas, reikalaujantis didesnės abipusės sąveikos ir nuolatinių pastangų, tačiau neginčytinai reikšmingas procesas vaiko vystimesi.

Šeima ir ikimokyklinė institucija yra ta socialinė aplinka, kuri daro ypatingą įtaką vaiko asmenybės formavimuisi, o tyrimai ir gyvenimo praktika rodo, kad glaudus ryšys tarp šeimos ir ugdymo įstaigos duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką, nes tėvus ir pedagogus jungia vienas tikslas - vaikų ugdymas. Vaikas kryptingai ugdomas tada, kai darniai sutaria šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kai vaiko ugdymas šeimoje ir darželyje vienas kitą papildo. Autorius B. Coldwell (1990) praplečia išdėstytas mintis, samprotaudamas, kad švietimas, auklėjimas, parama ir vaikų apsauga - pagrindiniai šeimos ir darželio socialiniai tikslai, kurių užtikrinimui būtina organizuoti darnų šeimos ir darželio bendradarbiavimą. Remiantis mokslininku šiame kontekste svarbu aptarti ne tik šeimos ir darželio bendradarbiavimo modelius, bet ir atskleisti pagrindinius tėvų norus ir lūkesčius, susijusius su darželio veikla, išsiaiškinti auklėtojų ir tėvėlių bendradarbiavimo privalumus ir trūkumus.

Tuo tarpu A. Juodaitytė (2002) pabrėžia, kad šiuolaikinėje reformuotoje ikimokyklinėje institucijoje vykstantis funkcijų pasidalijimas tarp šeimos ir vaikų darželio vaikų ugdymo srityje yra grindžiamas jų tarpusavio sąveikos kontekstais, o epizodinė šeimos ir darželio sąveika, kurią galėtume apibūdinti, kaip sąveiką „šalia“, ir nuolatinė sąveika, kurią galėtume apibūdinti, kaip sąveiką „kartu“, skatina vaikų darželį ir šeimą būti partneriais. O. Monkevičienė (1993), apibūdindama šeimos ir vaikų darželio sąveiką, atskiria „šeimos“ ir „vaikų darželio“ sampratas pabrėždama, kad šeima yra ypatinga socialinė institucija, kuri atsako už savo vaiko auginimą, auklėjimą bei lavinimą, ruošia jį gyvenimui už šeimos ribų, tuo tarpu darželis papildo ugdymą šeimoje. Autorė pažymi ir svarbiausią vaikų ugdymo darželyje tikslą bendradarbiaujant su šeima - „puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę sėkmę“ (Monkevičienė, 1993, p. 180). Taigi, mokslinių šaltinių analizė leidžia išvelgti gan platų ugdymo įstaigos veiklos spektrą: tarpusavio ryšiai teikiant informaciją, dalyvavimas įstaigos valdyme, vaiko ugdamosios aplinkos kūrimas, švietėjiška veikla ir t. t., kuriame šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką - šeima ir darželis bendromis jėgomis kuria atmosferą, palankiausią vaiko ugdymui, ugdytojai atsižvelgia į auklėjimo šeimoje tradicijas, namų ugdymo dvasios išlaikymą, tėvai ir pedagogai gerbia vieni kitus, tėvai reikalauja iš pedagogų kvalifikuoto pedagoginio darbo, nuolat tobulinamas bendradarbiavimas (Ikimokyklinio ugdymo programa „Vėrinėlis“, 1993). Kad bendradarbiavimas tarp tėvų ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų vyktų sklandžiai, tiek vieni, tiek kiti turi prisiišti tam tikrus įsipareigojimus, kuriuos pažymi J. L. Epstein (1991, p. 134) ir pateikia abipusių įsipareigojimų būdus, galinčius padėti suartinti šeimas ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas:

1. Vaikų auklėjimas ir vaikų saugumas bei sveikata.
2. Šeimos ir darželio bendravimas.
3. Tėvų dalyvavimas vaikų grupės veikloje.
4. Parama ir vaikų ugdymo sustiprinimas.
5. Pastangos pagerinti vaikų vystymąsi ir auklėjimą.

Tai sudaro pagrindą teigti, kad tėvai ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogai, tinkamai įvykdę šiuos įsipareigojimus, turėtų garantuoti deramą vaiko ugdymą, reikalingu įgūdžių ir vertybių puoselėjimą, o dirbdami planingai ir sistemingai - formuoti vaiko nuostatas, vertybes ir įpročius. Tai dar kartą pabrėžia, kad tik efektyvus šeimos bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo įstaiga, lemia ugdymo tikslų įgyvendinimo kokybę, nors svarbiausiu ugdymo proceso dalyviu yra laikoma šeima.

1. 3. Šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimo modeliai

Pastarąjį dešimtmetį Lietuvos visuomenė vis dažniau akcentuoja poreikį, kad ugdymo įstaiga būtų demokratiška, kur ir vaikas, ir pedagogas būtų suvokiami kaip asmenybės, kad ugdymo procese neatsiejamai dalyvautų ir tėvai. Tai atskleidžia vieną iš prioritetinių šiuolaikinės ugdymo įstaigos veiklos sričių - bendradarbiavimą su šeima, nes daug metų tėvai buvo tik stebėtojai, dalyvaujantys bendruose renginiuose ar atvirų durų dienose. Šiuolaikinių pokyčių aplinkoje tėvai yra traktuojami kaip ugdymo proceso partneriai, dalyviai bei organizatoriai. O. Jacikevičienė ir L. Rupšienė (1999, p. 38), taip pat pastebi pastarąjį pokytį teigdamos, jog: „Lietuvos švietimo reformoje itin akcentuojamas ugdymo tikslas - gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti.“

Be to, ugdymo įstaigas reglamentuojančių dokumentų analizė taip pat sudaro pagrindą konstatuoti, kad vaikų darželio bei šeimos bendradarbiavimo svarba akcentuojama ir ugdymo įstaigoms skirtuose dokumentuose:

- Mokytojai turi bendradarbiauti su mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais) sprendžiant vaikų mokymo ir auklėjimo klausimus (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991);
- Klasės vadovas yra įpareigotas rūpintis savo klasės geru klimatu, visu ugdymo procesu, ieškoti būdų gerai pažinti mokinius, jų aplinką, sėkmes ir nesėkmes, kad galėtų laiku pats ar su kolegomis bei tėvais suteikti jam pagalbą (Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartai, 1997);
- Klasės vadovai turi bendrauti su kiekvienu moksleiviu ir jo šeima (Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos nuostatos, 1996).

Galima teigti, kad tai, kas yra reikšminga mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimui, tampa aktualu ir diskutuojant apie ikimokyklinio ugdymo įstaigų bei tėvų bendradarbiavimą.

Įvairių ugdymo institucijų atlikti veiklos tyrimai ir studijos leidžia identifikuoti esminius bendradarbiavimo su šeima principus:

- Pagarba ir pasitikėjimas vienas kitu.
- Žmogaus reikšmingumas.
- Kito žmogaus supratimas.
- Tikėjimas savo sprendimais, nebijant klysti ir rizikuoti.

Vienas esminių bendradarbiavimo efektyvumą sąlygojančių principų yra pasitikėjimas ir pagarba vienas kitam, nes vaiko asmenybės formavimosi sėkmę gali laiduoti tik tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba grįstas šeimos ir darželio bendradarbiavimas. O. Monkevičienė (1993) taip pat akcentuoja šį principą tvirtindama, jog šeima ir darželis bendromis pastangomis kuria atmosferą, palankiausia vaiko ugdymui, darželyje vaikas ugdomas, atsižvelgiant į jo auklėjimo šeimoje tradicijas, vaiko įgytą patyrimą, įpročius, nuostatas. Taigi darželis garantuoja kvalifikuotą vaiko ugdymą, tėvai gerbia pedagogus, o ši sąveika išryškina pasitikėjimu ir pagarba pagrįstą bendradarbiavimą, kuris ilgainiui nuolat tobulinamas.

Ugdymo institucijų tyrimai rodo, jog nėra tėvų, kurie nenori bendradarbiauti su ugdymo įstaigomis ir pedagogais, yra tik neatrastos priemonės, būdai, kaip įtraukti tėvus į ugdymo įstaigos gyvenimą, kaip bendradarbiauti, stiprinti abipusį pasitikėjimą. Šiame kontekste išryškėja dar vienas reikšmingas bendradarbiavimo proceso aspektas - pedagoginis bendradarbiavimas, kuris yra suprantamas, kaip konstruktyvios socialinės - pedagoginės sąveikos sistema, kurioje dalyvauja trys ugdymo dalyvių grupės. Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, tai būtų ugdytojai (pedagogai), ugdytiniai (vaikai) ir jų tėvai (Kontautienė, 2000). Autorės įsitikinimu, orientuodamiesi į sąveiką tarp asmenų ir tarp grupių bei nusiteikimus vienas kito atžvilgiu, jie siekia dalykinio ar asmeninio pobūdžio dialogo ir veiksmų, kurių pagrindu yra realizuojamas ugdymo - kūrybingos, kritiškai mąstančios asmenybės ugdymas. Tačiau galima tvirtinti, jog mokslinėse diskusijose pedagoginis bendradarbiavimas nėra naujas fenomenas, nes šio proceso dėsningumai ir turinys, jau žymiai anksčiau domino ir tebedomina daugelį mokslininkų - dar J. Vabalas - Gudaitis (1983) iškėlė konstrukcinės sąveikos svarbą ugdymo procese. Tuo tarpu pastaruoju metu Lietuvoje pedagoginio bendravimo ir bendradarbiavimo klausimus nagrinėja B. Bitinas (1990), G. Butkienė (1993), V. Jakavičius (1998) ir kt., kurių darbuose pripažįstamas šio reiškinių reikšmingumas ugdymo procese, netgi teigiant, kad ugdymas ir yra bendravimas bei bendradarbiavimas, kas leidžia daryti prielaidą, kad bendravimas ir bendradarbiavimas turi vykti tarp vaikų - pedagogų - šeimų.

Atskleidus bendradarbiavimo proceso reikšmingumą, tikslinga detaliau pristatyti esminius šio proceso subjektus (šeima, ugdymo institucija), idant suvokti veiklos charakteristikas ir ypatumus, dalyvaujant šiame procese. Šeima formuoja vaiko įpročius, nuostatas, vertybes, kurios gali būti geros, puoselėtinos arba koreguotinos. Anot S. Šalkauskio (1992), šeima yra pirmoji solidarumo mokykla, tiesa, šeimos solidarumas yra dar labai siauras, bet jis visada pasilieka solidarumo prototipas, jei tik šeimos solidarumas neužsiskleidžia savo rate ir yra orientuojamas vis platesnių ir universalesnių bendruomenių linkme.

Taigi, šeima yra pagrindinė vaiko ugdytoja, o jos funkcijos ir vaidmenys šeimos politikos koncepcijoje (1995, p. 2) yra detalizuojamos sekančiai:

- „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas;
- šeima yra nelygstama vertybė žmogaus ir visuomenės gyvenime bei vystimesi;
- visuomenės stiprybė ir stabilumas prasideda šeimoje;
- šeima yra savitas kultūros subjektas;
- šeima vaidina pagrindinį vaidmenį, auklėjant augančiąją kartą, užtikrinant šeimos narių globą bei priežiūrą“.

Be to šeima trokšta didžiausio gėrio savo vaikui ir nori, kad jis būtų pilnavertis, laimingas pilietis, todėl Z. Bajoriūno (1997) konstatavimu, šeimos atliktas darbas yra svarbiausia prielaida kitų auklėjimo grandžių veiklos sėkmei užtikrinti. Įvertinant tai, šeimai turi būti suteiktas ypatingas vaidmuo ugdant vaiką ir skiriamas didelis dėmesys įvairių bendravimo formų, skatinančių šeimą dalyvauti vaikų grupės veikloje, vykdant įvairias programas ir metodikas („Geros pradžios“ metodika, humanistinio vaikų ugdymo programa, „Auginu gyvybės medį“ ir t.t.).

Daugelio mokslininkų (Bajoriūnas, 1997; Seliokienė, 2004; Miškinis, 2003 ir kt.) sutarimu, pedagogika pripažįsta, kad šeima yra pirmasis vaiko mokytojas, nes kol vaikas pradeda lankyti darželį, šeimoje jis išmoksta daugybės dalykų. Akivaizdu, kad ugdant vaiką reikia remtis pirminiais vaiko bei šeimos saitais, sudarant sąlygas šeimoms visokeriopai dalyvauti vaikų formalioje veikloje įvairiose ugdymo institucijose.

Vaikui pradėjus lankyti darželį, į tėvų pradėtą socializacijos procesą įsitraukia pedagogai, kurių tikslas - išugdyti socialiai subrendusią asmenybę, tačiau siekiant šio tikslo ugdytojai turi bendrauti su vaiko šeima ir stengtis įtraukti ją į darželio gyvenimą (pvz., supažindinti su programa, pagal kurią bus ugdomas vaikas, svarbiausiais auklėtojos ir darželio vadovų pageidavimais, bendradarbiauti ir kartu spręsti iškilusias problemas).

Vadinasi negalima neįvertinti šeimos įtakos ankstyvoje vaikystėje, nes tai, kas vyksta šeimoje, itin veikia vaikus. Šeimoje vaikais nuolatos rūpinamasi, jie mokomi, nepaisant to, kad šeimos yra įvairios: mažos, besisukančios apie vieną branduolį, arba didelės, daugianarės šeimos.

Šeima yra ypač svarbi vaiko gyvenime, nes kaip pastebi N. Hobbs (1984), be šeimos sunku išauginti sveikus, protingus ir jautrius vaikus, nors ne visos šeimos įstengia atlikti šią funkciją, jeigu jų neremia rūpestinga ir stipri bendruomenė, tiesiogiai ir netiesiogiai papildanti šeimos galimybes. Tai atskleidžia, kad siekdami skatinti pokyčius bei augimą turime žinoti vaikų, jų šeimų interesus, rūpesčius ir prioritetus.

Kad bendradarbiavimas tarp pedagogų ir tėvų būtų efektyvus, svarbu numatyti sąveikos tikslus:

- Tenkinti vaiko ir šeimos poreikius per socialines ir pedagogines paslaugas.
- Skatinti tėvų atsakomybę už savo vaikų ugdymą ir priežiūrą per švietėjišką veiklą.
- Įtraukti tėvus į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą.
- Stimuluoti teigiamus tėvų ir vaikų santykius.

Mokslininkai (Hansen, Kaufmann, Saifer, 1997) laikosi požiūrio, kad ikimokyklinis amžius labai palankus pedagogų ir tėvų bendravimui ir bendradarbiavimui, nes būtent šiuo amžiaus periodu galima betarpiškai kiekvieną dieną bendrauti su vaikų tėvais, keistis pastebėjimais ir informacija. Šiame amžiaus tarpsnyje tėvai labiausiai domisi savo vaikų sugebėjimais, charakterio savybėmis, doriniais įgūdžiais ir įpročiais, stebi savo vaikų jausmus ir išgyvenimus į juos adekvačiai reaguodami, todėl visą laiką ir visais būdais auklėtojos turi pabrėžti, kad tėvai - neatskiriama vaikų ugdymo proceso dalis, nes jie geriausiai pažįsta savo vaikus ir gali duoti jiems daugiausia. Minėti autoriai pastebi, kad mintis, jog reikia dalyvauti vaikų grupės veikloje, kartais baugina tėvus, tad auklėtojos turi imtis iniciatyvos ir skatinti tėvus dalyvauti vaikų grupės veikloje. O. Monkevičienė (1999), aptardama ikimokyklinio ugdymo reformą, taip pat apžvelgia bendradarbiavimo su šeima perspektyvą:

- Darželių pedagogai savo kruopščiu darbu turėtų įrodyti tėvams ir visuomenei kvalifikuoto vaikų ugdymo efektyvumą ir reikalingumą.
- Jie turi aktyviai dirbti šviečiamąjį darbą, skatinti tėvus vis labiau domėtis savo vaikais ir jų ugdymu, propaguoti pažangiausius ugdymo būdus ir metodus, suteikti tėvams kai kurių praktinių žinių ir pan.

Šie pastebėjimai sudaro pagrindą tvirtinti, kad bendradarbiavimas su šeima tampa šiuolaikinės įstaigos strateginių veiklos programos krypties prioritetu, tačiau šio proceso įgyvendinime ne mažiau svarbus tampa ir tėvų požiūris, noras bendradarbiauti su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais.

Mokslininkas B. Coughlin (1997), nemažai dėmesio skyręs šios tėvų ir pedagogų sąveikos analizei, pabrėžia, kad kai kurių tėvų požiūris į dalyvavimą vaikų grupės veikloje yra neigiamas, o tai sąlygoja šeimos narių prisiminimai iš kadaise lankyto darželio. Tai gali įtakoti jų požiūrį į aktyvų šeimos dalyvavimą vaikų grupės veikloje, nes daugelyje šalių šeima ir darželis

ilgą laiką buvo atskirti, t. y. tėvai palikdavo vaikus prie darželio durų ir nedaug težinodavo, kas už jų vyksta; auklėtojos būdavo įpratusios vaikais rūpintis tol, kol jie būdavo darželyje, ir neketindavo bendrauti su šeima; ten kur galiojo tokie įpročiai, šeimos dalyvavimas galėjo pasirodyti labai neįprastas dalykas, nes šeimos nariai nežinojo, kaip dalintis informacija, drauge žaisti ir kartu dirbti grupėje; juos varžė nauji reikalavimai. Tokiomis aplinkybėmis buvo sunku įrodyti tėvams, kokią vertę turi šeimos dalyvavimas darželio veikloje. Be to, papildydami B. Coughlin (1997) nuomonę, mokslininkai K. A. Hansen, R. K. Kaufmann, S. Saifer (1997) taip pat akcentuoja, kad kai kurie tėvai nepageidauja dalyvauti vaikų grupės veikloje ir padėti auklėtojai ir dėl pastarųjų priežasčių:

- jie nėra įsitikinę, ar yra pageidaujami;
- bijo suklysti;
- nežino, ką reikia veikti;
- nenujaučia, ką galėtų pasiūlyti;
- nėra susipažinę su darbo tvarka grupėje ir kt.

Tačiau praktika rodo, kad tėvų ir ugdymo institucijos bendradarbiavimo procese problemų kyla ne tik dėl tėvų, bet ir auklėtojų: auklėtojos gali nerimauti dėl grupėje esančių tėvų, gali jaustis privalančios viską atlikti „puikiai“ ir jaudintis dėl klaidų ar dėl nesėkmingos dienos ir kt., o šie minėti požiūriai ir jausmai gali kenkti nuoširdžiam bendravimui, todėl tiek tėvai, tiek pedagogai yra atsakingi už sėkmingą tarpusavio sąveiką bei bendradarbiavimu pagrįstus tarpusavio santykius. Pateikti argumentai ir išryškintos bendradarbiavimo problemos atskleidžia, kad ne visada pakanka pakeisti ikimokyklinės įstaigos darbuotojų ar tėvų požiūrį - dažnai patys pedagogai turi išsiugdyti naujų įgūdžių ir pasipraktikuoti, kad užsimegztų vaisingas bendravimas, nes viena svarbiausių ugdytojų užduočių - bendravimas su šeima. Anot R. Želvio (1995) bendravimas - tai prasminga tarpusavio sąveika tarp dviejų ar daugiau žmonių, tačiau reikia laiko, kad atsirastų atviras, abipusiu pasitikėjimu paremtas bendravimas. Todėl bendraudamos su šeimomis, auklėtojos turėtų skirti laiko pokalbiams su tėvais apie jų lūkesčius, džiaugsmus bei rūpesčius, rasti vietą kur galima būtų pasikalbėti akis į akį ir išlaikyti pokalbio konfidencialumą. Šeimos atskleidžia labai asmeniškų dalykų, todėl svarbu, kad ši informacija nebūtų skleidžiama (Coughlin ir kt. 1997, p. 56). Be to, svarbu, kad tėvai ir darželio pedagogai laisvai ir atvirai kalbėtųsi apie vaikus ir jų veiklą, nes auklėtojų ir tėvų požiūris į darželio lūkesčius bei uždavinius gali skirtis, kas gali būti nesėkmingo bendravimo priežastis, todėl kaip tvirtina Coughlin ir kt. (1997), būtina išsiaiškinti, ko šeima tikisi iš savo vaiko ir ko viliasi iš darželio. Pastebėtina, kad tėvų ir auklėtojų bendradarbiavimas turi būti pagrįstas pasitikėjimu, o kuriant abipusio pasitikėjimo atmosferą, būtina ir abipusė pagarba, kuri atsiranda vėliau. Taigi, atskleidus ir įvertinus šeimos ir ugdymo institucijos bendradarbiavimo svarbą, galima išryškinti

esminius šio proceso pagrindu suformuojančius privalumus tiek tėvams, tiek pedagogams. Kaip tvirtina Coughlin ir kt. (1997), lankydami grupėje, dalyvaudami jos veikloje, šeimos nariai:

- išmoksta, lygindami su kitais, vertinti savo vaiką;
- daugiau sužino apie vaiko vystymąsi;
- geriau pažįsta ir gerbia auklėtojas;
- išmoksta tokios veiklos, kurią smagu tęsti namuose;
- susipažįsta su savo vaiko draugais;
- ilgam susidraugauja su kitais tėvais;
- sugeba tęsti ugdymą namuose.

Tuo tarpu auklėtojos: gali daugiau laiko skirti kiekvienam vaikui arba dirbti mažesnėmis grupėmis; sužino, kaip tėvai sudomina, paskatina savo vaikus; patiria, kaip šeimos nariai padeda vaikams rasti sprendimą; daugiau sužino apie skirtingų kultūrų tradicijas; sužino, ką geba ir mėgsta veikti šeimos nariai su vaikais, pvz., gaminti valgi, groti muzikos instrumentais. L. Seliokienė (2004, p. 141) antrindama minėtiems autoriams papildo jų mintis, tvirtindama, jog ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo svarbą įrodo ir pats ugdymo procesas, nes šias abi institucijas jungia tas pats ugdymo objektas - vaikas, todėl būtinas vienodais reikalavimais pagrįstas pedagoginis poveikis, vienoda dorovinė pozicija. Bet to, ugdymo procesas reikalauja pažinti ir sistemingai tirti vaiką, nors visapusiškai jį pažinti galima tik pažįstant šeimą, tą terpę, kurioje vaikas kaupia savo gyvenimo patirtį. Akcentuotina, kad pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas dar naudingas ir tuo, kad bendra veikla suartina ir tėvus, ir vaikus, kelia tėvų ir pedagogų autoritetą, pastoviai bendraujant užsimezga bendradarbiavimas, įveikiamos kliūtys, nutiesiami tiltai tarp namų ir darželio.

1. 4. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos efektyvų bendradarbiavimą su tėvais sąlygojantys veiksniai

XX a pradžioje Amerikos pedagogas J. Dewey bandė tiksliau apibrėžti, kas yra bendradarbiavimas. Jis teigė, kad visuomenė egzistuoja ne tik perduodama bendravimo dėka, bet ir bendraudama. Žodžiai „bendras“, „bendruomenė“, „bendravimas“ tarpusavyje giminingi - būti bendruomenės nariu. Šis ryšys yra daugiau nei verbalinis. Žmonės gyvena bendruomenėje dėl bendrų jiems dalykų, o bendravimas yra būdas, leidžiantis jiems disponuoti tuo, kas bendra. Norint sukurti bendruomenę, reikia bendrų tikslų, įsitikinimų, žinių – bendro supratimo ar vienmintiškumo. Bendras supratimas pasiekiamas tokiu būdu, kuris garantuoja panašias emocines ir intelektualines nuostatas. J. Dewey teigia, jog, tai, kad individai siekia bendro tikslo, dar nesukuria socialinės grupės. Mašinos dalys, siekdamos bendro tikslo, maksimaliai

sąveikauja, bet bendruomenės nesudaro. Bet jeigu joms bendras tikslas būtų svarbus tik tam, kad galėtų reguliuoti savo socialinius veiksmus, tada sudarytų bendruomenę. Tai turėtų pasiekti per bendravimą. Kiekviena jų turėtų žinoti, kuo užsiėmusi kita, ir turėtų kokį nors būdą, kaip kitai pranešti apie savo tikslą ir laimėjimus. Norint susitarti reikia bendrauti. Pasak J. Dewey, daugybės žmonių tarpusavio santykiai kiekvienoje grupėje tebėra panašūs į mašinos.

1. 4. 1. Šeimos ir darželio sąveikos

Vienas esminių šeimos ir ugdymo institucijos sėkmingą bendradarbiavimą sąlygojančių veiksnių yra šeimos ir darželio sąveika, tačiau ji galima tampa tik tuomet, kai pedagogai pradeda pažinti šeimą. Grupės pedagogui yra patikėtas svarbiausias ir atsakingiausias uždavinys – vaiko ateities kūrimas, tačiau jis tampa neįmanomu nepažįstant vaiko ir jo artimiausios aplinkos. Todėl bendradarbiavimo efektyvumas neretai priklauso nuo nuoširdaus ir veiksmingo auklėtojos ir tėvų bendravimo. K. Mckinney, M. Graham - Buxton teigia, kad bendravimas būtų sėkmingas, jis turėtų prasidėti nuo neformalaus bendravimo, nes autorių manymu, net labai skirtingi žmonės stengsis dalyvauti grupės darbe, jei turės galimybę pažinti vienas kitą ne tik formaliose situacijose (Teresevičienė, Gedvilienė, 1999). Taigi bendravimas susideda iš abipusės sąveikos, abipusės pagarbos, įdėmaus klausymosi, atvirumo, tarpusavio supratimo, išsipareigojimo ir t. t.

Anot K. A. Hansen ir kt. (1997) abipusė sąveika atsiranda tada, kai abi pusės gali lygiai ir lengvai bendrauti viena su kita, t. y. vaikas ar jo tėvai gali lengvai bendrauti su auklėtoja, kaip ir auklėtoja su jais. Be to, bendravimas turi būti paremtas ir abipuse pagarba - netgi išsiskyrus nuomonėms, bendraujantys turi išlaikyti pagarbą vieni kitiems. Suaugusieji, kalbėdami apie vaikus jų akivaizdoje, lyg jie nieko nematytų ir negirdėtų, nerodo pagarbos vaikams. Suaugusieji turėtų vengti tokių diskusijų vaikams girdint arba įtraukti juos į pokalbį. Įdėmus klausymasis K. A. Hansen ir kt. (1997) įsitikinimu, taip pat turi įtakos efektyviam bendravimui, todėl klausantis pašnekovo svarbu tai daryti labai įdėmiai: kol kitas kalba, vengti formuluoti išankstinį atsakymą ar galvoti apie ką nors kitą, įdėmiai žiūrėti į jį, kartais linktelėti galvą, kad parodytų, jog supranta, ką jam pastarasis sako, būtinai pasiklausti, jeigu neaiški pašnekovo mintis ir pan. Taip pat kiekvienas pokalbio dalyvis turi išsipareigoti, kad skirs savo pašnekovui laiko ir tol klausinės bei kartos, kol bus pasiektas abipusis supratimas šiame procese, todėl būtina naudotis įvairiomis bendravimo formomis: žodinėmis, rašytinėmis, garsinėmis, vaizdinėmis ir kitomis.

Kaip jau minėta, viena esminių prielaidų, sėkmingai šeimos ir pedagogų sąveikai yra geras vaikų ir jų šeimų pažinimas. Tai padaryti galima lankantis vaiko namuose, o auklėtojos apsilankymas yra reikšmingas ne tik tėveliams, bet ir vaikui. Taigi lankantis namuose susipažįstama su šeimos gyvenimo būdu, tradicijomis, o tėvai supažindinami su vaiko gyvenimo

grupėje ypatumais ir sąlygomis. Tai sąlygoja, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose tėvai šviečiami pedagoginiais ir psichologiniais klausimais, nes pagal O. Monkevičienę (1993, p.180) pedagogai turėtų aktyviau dirbti šviečiamąjį darbą – skatinti tėvus vis labiau domėtis savo vaikais ir jų ugdymu, rodyti iniciatyvą, aktyviai dalyvauti ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje.

Dar vienas būdas, kaip daugiau sužinoti apie vaiką - kalbėtis su jo šeima, tačiau tam, kad užsimegztų teigiami santykiai tarp darželio darbuotojų ir šeimos, auklėtojos turi nestokoti tam tikrų savybių ir įgūdžių, nes nuo pedagogų gebėjo bendrauti ir bendradarbiauti, priklauso ir sėkmingas bendradarbiavimas su tėvais. Pagrįsdamas šią nuostatą R. Lassahn (1999) konstatuoja, kad pedagogas yra tarpininkas, vaiko advokatas ir dalyko atstovas, tad jis turi žinoti kiekvienos šeimos socialines, kultūrinės ir vaiko ugdymo tradicijas, stengtis sukurti vaikui optimalias sąlygas grupėje, skatinti šeimą dalyvauti vaikų grupės veikloje ir naudoti įvairius sąveikos su šeima būdus, burti šeimų bendruomenę, kuri dalyvautų priimant sprendimus.

Mokslinėse diskusijose vyrauja nuomonė, kad geranoriška šeimos ir pedagogų sąveika – viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių visuminę vaiko ugdymo sėkmę, todėl šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai. Tai įmanoma tik tuomet, kai auklėtoja žino šeimos kultūrinę, socialinę aplinką, vaiko ugdymo tradicijas, siekia nuolatinio tobulėjimo, mokosi iš šeimų, semiasi patirties įvairiais vaiko ugdymo klausimais, skatina, vertina ir gerbia šeimos vaidmenį vaiko ugdyme, pasiūlo šeimai minčių, kaip geriau ji galėtų prisidėti prie bendros veiklos, vaiko ugdymo. Yra kūrybinga, lanksti, atvira, myli vaikus ir savo darbą. Be to, nemažiau reikšminga tampa ir, kad ji turi gebėti sudominti šeimas, leisti pačioms nuspręsti, koku būdu ji galėtų dalyvauti vaiko ugdyme, darželio veikloje, grupės gyvenime. Tuo tarpu grįžtamasis ryšys paremtas pagarba dėl bendro indelio į vaiko ugdymą yra labai svarbus tėvų, dalyvaujančių šiame procese veiksnys, kuomet jie vertina visokeriopas auklėtojos pastangas.

Taigi, kaip pastebi L. Ušeckienė (2000), norint per bendradarbiavimą pasiekti gerų ugdymo rezultatų tiek šeima, tiek ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi palaikyti gerus tarpusavio santykius, nes tik tarpusavio pasitikėjimu ir pagalba, pagrįstas šeimos ir darželio bendradarbiavimas, gali laiduoti sėkmę ugdant vaiko asmenybę. Tačiau Gražienės (1993) įsitikinimu čia ne mažiau reikšmingas yra ir pedagogų pedagogikos, psichologijos žinios, subtiliai ir taktiškai sprendžiant problemas, pripažįstant ir gerbiant kiekvienos šeimos gyvenimo būdą, tradicijas, tėvų išprusimą, socialinę padėtį, tarpusavio santykius bei moralines vertybes bei savybes. Be to, svarbu nepamiršti, kad sąveika su tėvais bus vaisinga, tik tuomet, kai tarpusavio santykiai bus ne tik pagarbūs, nuoširdūs, dalykiški, bet ir reiklūs.

1. 4. 2. Tėvų dalyvavimo bendradarbiavimo procese svarba

Šiuolaikinės demokratinės visuomenės piliečiai - tai žmonės, kurie nelieka nuošalėje, o patys priima sprendimus, kas sąlygoja ir tai, kad šiandieninėje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje keičiasi tėvų santykiai su darželiu, t. y. turėdami pakankamai informacijos apie numatomą švietimo struktūrą, ugdymo programas, tėvai gali sėkmingai bendradarbiauti su ugdymo įstaigos pedagogais, mokyti ir auklėti vaikus, teikti įvairius pasiūlymus. Tai pagrindžia, kad tėvai yra ugdymo institucijos partneriai, kurių pastangos anot P. Schiller (2004) nukreiptos bendram ugdymo tikslui pasiekti, o bendradarbiavimas užtikrina greitesnę ir lengvesnę darbų atlikimą. Šiuolaikinių pokyčių aplinka reikalauja, kad kiekvienas asmuo turi įprasti bendradarbiauti, dalintis su kitais patirtimi.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos nuostatuose (1998) pažymima, kad bendradarbiavimą su ugdytinių tėvais organizuoti tenka ikimokyklinio ugdymo įstaigai - pedagogams ir įstaigos vadovams. Vadinasi, bendradarbiavimas tarp šeimų ir ikimokyklinių institucijų, padeda kurti abipusį supratimą ir vadovavimą vaikų ugdymui, skatina nuoseklų vaikų vystymąsi. Šie pastebėjimai, M. Teresevičienės (2000) nuomone, leidžia suprasti, kad kaip ir visos socialinės sistemos, taip ir švietimo sistema yra pagrįsta asmenų veiksmų koordinavimu, bendrų tikslų siekimu. Tai reiškia, kad šeima ir darželis turi sietis ir tapti vaikui vientisa gyvenimo erdve, o to pasiekti be glaudaus bendradarbiavimo su vaiko šeima neįmanoma. Pasak S. Šalkausko (1987), mokykla iš esmės turi būti ugdymo atžvilgiu ne kas kitas, kaip šeimyninio židinio padėjėja ir tęsėja. O jei taip, tai ugdytojas turi būti iš tikrųjų patikimas ir įgaliotas šeimos asmuo, kuris privalo savo veikimą suderinti su šeimyniniu auklėjimu, tėvų suteikiamu vaikams, kas pastaruoju metu tampa aktualu ir ikimokyklinio ugdymo įstaigai. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas turi būti grindžiamas pasitikėjimu, o pedagogai turi įsisąmoninti, kad tėvai yra neatsiejama vaikų ugdymo proceso dalis, ir skatinti juos dalyvauti vaikų grupės veikloje.

Pastebėtina, kad nuo 1994m. kaip vienas svarbesnių Lietuvos švietimo uždavinių yra minimas ugdymo institucijų bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais, todėl ypač aktuali tampa ugdymo veiksmų ir veikėjų sąveika, kurios dalyviai - ugdymo objektai ir subjektai - labai reikšmingi, t. y. tėvai ir pedagogai yra dvi jėgos, labiausiai priartėjusios prie vaiko, ir veikia vieni kitus.

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga - tai vieta, kur susitinka ir funkcionuoja net kelių formaliųjų socialinių grupių atstovai: ugdytojai, ugdytiniai, nepedagoginis personalas, darželinukų tėvai, o šiuolaikinėje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pedagogas yra tas asmuo, kuris bendradarbiauja su visų socialinių grupių atstovais, tačiau patį glaudžiausią ryšį palaiko su ugdytiniais ir jų tėvais. Tarpusavio supratimas, neformalus ugdytinių, jų tėvų ir ugdytojų

santykiai yra labai svarbūs ugdomajai veiklai, pedagoginiam bendradarbiavimui. Kiekviena švietimo organizacija, taip pat ir darželis, turi keletą pagrindinių interesų grupių, (darbuotojai, vaikai, lankantys šias įstaigas ir jų tėvai), kurios turi savo interesus, nebūtinai sutampančius su kitų grupių interesais, todėl reikšminga yra į juos atsižvelgti ir bandyti derinti jų poreikius ugdymo įstaigos taryboje.

Tuo tarpu R. Želvys (2003) išryškina tėvus kaip pačią gausiausią ir įtakingiausią tiesiogiai su mokykla susijusią, arba vidinę, interesų grupę. Gausiausia todėl, kad tėvų grupė paprastai beveik du kartus didesnė už moksleivių grupę; įtakingiausia todėl, kad tarp jų galima sutikti turinčių įvairių galių ir įtakingų visuomenės grupių atstovų. Todėl galima daryti prielaidą, kad mokyklos darbo veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos veikloje. Deja, praktika atskleidžia, kad mokyklos vadovai ne visada pakankamai laiko ir dėmesio skiria bendravimui su tėvais, nors vadovo pareiga yra atsižvelgti į tėvų jausmus ir pagarbiai juos išklaisyti, net jei jų pretenzijos atrodo nepamatuotos, o pagrindinis principas, kuriuo reikėtų vadovautis bendraujant su nepatenkintais tėvais - įsijausti į kito žmogaus padėtį. Be to, vadovas turi būti lankstus ir mokėti derinti interesus, nes tai, ką R. Želvys (2003) rašo apie tėvų grupę mokyklos veikloje, tinka kalbant ir apie ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Juk ikimokyklinio ugdymo įstaigose tėvų grupė taip pat, kaip ir mokykloje yra gausiausia ir įtakingiausia.

Mokslinėse diskusijose ir ugdymo institucijų praktika atskleidžia, kad ugdymo įstaigų vadovai tėvus suvokia įvairiai. Mokslininkai ir pedagogikos praktikai M. Ainsow ir J. Muncey (1989), teigia jog vaikų tėvus galima suvokti kaip:

- Kliūtį, pavyzdžiui, galima laikyti nuomonės, kad dauguma tėvų yra abejingi vaikų auklėjimui ir net trukdo jų pažangai arba blogina jų padėtį;
- Potencialius pagalbininkus, t. y. galima traktuoti tėvus kaip vertingą išteklių šaltinį, galintį padėti vaikams mokytis, o mokyklai - tinkamai organizuoti darbą;
- Partnerius - užuot žiūrėjus į tėvus, kaip į švietimo srities neprofesionalus, galima užmegzti su jais lygiavertės partnerystės santykius;
- Vartotojus, t. y., jei tėvai suvokia mokyklą kaip paslaugas teikiančią organizaciją, jie neišvengiamai atsiduria vartotojų vaidmenyje.

Tuo tarpu L. Laurinčiukienė (2002) pritardama minėtiems autoriams, antrina, kad nuo to, kaip ugdymo įstaigos vadovai suvokia tėvus, priklauso bendradarbiavimo su tėvais sėkmė. Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo įstaigos vaikų tėvus dažniau laiko kliūtimi ir materialiniais pagalbininkais, nei partneriais ar vartotojais, todėl bendrauti trukdo pedagogų nesugebėjimas dirbti su tėvais, įtraukti juos į ugdymo įstaigos gyvenimą, taip pat didelis tėvų užimtumas, neigiamas tėvų patyrimas apie ikimokyklinio ugdymo įstaigą ir pan.

R. Želvys (2003, p. 128), įvertindamas minėtas problemas pateikia būdus, kaip geriausia būtų bendrauti su tėvais:

1. Būti nuoširdiems ir atviriems. Pasiteisinimus ir miglotus aiškinimus tėvai dažnai interpretuoja kaip pernelyg gynybišką nuostatą arba paprasčiausią išsisukinėjimą.
2. Klausytis ir išklaustyti. Tėvai apie savo vaikus žino tokių dalykų, kurių nežino mokyklos personalas, todėl tėvų atskleistos žinios gali padėti įveikti bendravimo sunkumus.
3. Nebijoti sakyti „Aš nežinau“. Tėvai paprastai vertina sąžiningumą, o tai gali padėti sustiprinti šeimos ir mokyklos partnerystę.
4. Skatinti. Tėvai laukia padaršinimo ir patarimų, o ne kaltinimų.

Taigi, švietimo įstaigai turi rūpėti, kaip įtraukti tėvus į savo gyvenimą, nes pedagogai ir tėvai turi tapti ugdymo proceso partneriais, o kuo intensyvesnis bus bendradarbiavimas ir stipresni ryšiai su šeima, tuo lengviau ir sėkmingiau darželis galės įgyvendinti savo uždavinius.

Tuo tarpu autorius J. L. Eipsten (1995) siūlo tokį veiklos būdų sąrašą, atskleidžiantį, kaip švietimo organizacija galėtų įtraukti tėvus į savo veiklą:

- tėviškai, tai yra kiekvienuose namuose padėdama sukurti palankią mokymuisi aplinką;
- bendraudama, t. y. aiškiai ir tiesiai informuodama tėvus apie savo veiklą;
- vadovaudamasi savarankiškumo principu, t. y. naudodamasi savanoriška tėvų bei bendruomenės pagalba ir ją skatindama;
- patarimais, t. y. patardama tėvams, kaip dalyvauti vaikų ugdymo ir kitoje su mokykla susijusioje veikloje;
- priimdama sprendimus, t. y. į sprendimų priėmimo procesą įtraukdama tėvus ir skatindama juos dalyvauti, kai aptariami svarbūs mokyklos reikalai;
- bendradarbiaudama su bendruomene, t. y. pasitelkdama jos išteklius ir naudodamasi paslaugomis, kad padėtų šeimoms ir mokiniams.

Ugdymo institucijų praktika rodo, kad įtraukiant tėvus į ugdymo įstaigos veiklą pasitaiko įvairių problemų ir klaidų. S. Reading (2000) atkreipia dėmesį į pastarąsias galimas klaidas ir problemas, kurių reikėtų vengti norint laiduoti sėkmingą tėvų įtraukimą į ugdymo įstaigos veiklą:

- Pernelyg siaurai suprantamas tėvų įtraukimas. Kartais manoma, kad tėvų įtraukimas – tai tiesiog oficialių susirinkimų ar kitų mokyklos renginių lankymas;
- Pernelyg maži mokyklos lūkesčiai, pvz., neretai manoma, kad vienišos motinos arba žemo socioekonominio statuso tėvai nepajėgs suteikti jokios pagalbos ir neįstengs bent kiek aktyviau dalyvauti mokyklos gyvenime;

- Pedagoginio personalo pasirengimo stoka, t. y. pedagogai nesugeba sutelkti tėvų taip, kad jų įsitraukimas praturtintų ugdymo procesą;
- Netinkamas laiko planavimas - dėl užimtumo tėvai dažnai negali susitikti su mokytojais tokiu laiku, kuris yra palankiausias mokyklos personalui;
- Neigiama tėvų patirtis ir psichologinės nuostatos, dėl kurių jie vengia kontaktų su pedagoginiu personalu.

Bendravimas su tėvais buvo ir, matyt, ateityje išliks viena iš didžiausių plėtros potencialą turinčių švietimo organizacijos veiklos sričių, o kiek šis potencialas bus išnaudotas, priklausys nuo švietimo organizacijos vadovo vadybinio meistriškumo. Tai atskleidžia, jog didele dalimi tėvų dalyvavimas švietimo įstaigos veikloje priklauso ir nuo švietimo įstaigos vadovo. Mokslininkas A. Jones (1987), tirdamas ugdymo įstaigų direktorių problemas, pastebėjo, kad santykiams su aplinkiniu pasauliu jie skiria nepakankamai dėmesio, o tėvai dažniau pakenčiami negu gerbiami. Kai tuo tarpu B. Everard ir G. Morris (1997, p. 228) teigia, kad vadovai turi puoselėti vaisingus santykius su tėvais, kurių vaikai lanko ugdymo įstaigas, nes tėvams ir pedagogams daug lengviau kartu negu atskirai išspręsti problemas, o tėvų nuostatos daro didelę įtaką jų vaikų pažangai. Taigi ugdymo įstaigos, kurios imasi šviesti tėvus, gali praturtinti savo patirtį, nors tėvai tai pat turi nepanaudotų gabumų ir geros valios atsargų, ir, kaip leidžia manyti daugelis tyrimų, norėtų labiau įsitraukti į ugdymo įstaigos gyvenimą. P. Mortimore ir kt. (1988) taip pat antrina minėtiems autoriams teigdami, kad ugdymo įstaigos darbo veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos veikloje, nors pedagogiką pedagogai geriau išmano už tėvus, tačiau vadybos srityje daugelis tėvų pralenkia pedagogus.

Taigi, siekiant sėkmingo tėvų ir ugdymo institucijos bendradarbiavimo, svarbu stiprinti tėvų dalyvavimą ugdymo institucijos valdyme, nors praktinė švietimo institucijų veikla ir atlikti tyrimai jose rodo, kad tėvams neretai stinga žinių šioje veikloje, todėl jie vengia išsakyti savo nuomonę, jų dalyvavimas yra tik formalus, visų sprendimų priėmimas paliekamas pedagogams. Kaip alternatyvas minėtoms problemoms spręsti galima pasiūlyti mokymus (kursai, seminarai, konsultacijos), kurie padėtų tėvams geriau suprasti ugdymo įstaigos gyvenimą ir įsitraukti į jį, o aktyvus tėvų dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje būtų naudingas tiek ugdymo įstaigai, tiek ir patiems tėvams. Kaip tvirtina E. Staerfeld, Ch. R. Mathiasen (1999), dalyvaudami šioj veikloje, tėvai galėtų teikti įvairius pasiūlymus ugdymo įstaigai ir aktyviai dalyvauti juos įgyvendinant. Be to, tai būtų naudinga ir darželio auklėtojams, nes pastarieji atvirai bendradarbiaudami su vaikais ir šeimomis, būtų pasirengę įvairiems iššūkiams, jausmams, tačiau esminė sąlyga, siekiant užtikrinti sėkmingą bendradarbiavimo procesą, yra tėvų ir auklėtojų kaip bendradarbių darbas kartu, paremiant vieni kitus, atvirai dalijantis pasiekimais ir problemomis, o šalinimąsi ir abejingumą ar net priešišumą keičiant pasitikėjimu, teigiamu požiūriu ir pan.

1. 4. 3. Bendradarbiavimo su šeima formos ir metodai

Bendradarbiavimas su šeima yra sudėtingas procesas, todėl inicijuoti sėkmingą sąveiką ne visada pavyksta. Tam, kad abipusiai ryšiai būtų sėkmingesni, reikia taikyti įvairesnes bendradarbiavimo su šeima formas, stengtis įtraukti tėvus į vaikų grupės veiklą. Pasak K. A. Hansen ir kt. (1997, p. 106), „šeimos užimtumas darbe ir kiti įsipareigojimai lemia, kaip dažnai jos nariai gali dalyvauti grupės veikloje, pvz., vieni tėvai grupės veikloje gali dalyvauti kartą per savaitę, kiti gali parūpinti įvairių priemonių veiklai“. Tačiau yra ir kitų būdų, kada tėvai gali tapti bendradarbiavimo proceso dalyviais, pvz., pasakodami vaikams apie savo profesiją, švęsdami drauge gimtadienius, su auklėtojomis organizuodami ekskursijas, kartu megzdami, siūdami ar meistraudami žaislus ir pan. Tai atskleidžia, kad pedagogai turėtų žinoti įvairesnių bendradarbiavimo ir bendravimo su tėvais būdų.

Tuo tarpu „Ikimokyklinio ugdymo gairėse“ (1993), yra pateikiamos šios bendravimo su šeima formos: „pirmieji ryšiai su šeima, turėtų padėti šeimai susipažinti su vaikų darželio gyvenimu, auklėtoja bei grupe, kurią ruošiasi lankyti vaikas; bendradarbiavimas su šeima, vaikui lankant darželį; kasdieninis tiesioginis bendravimas su auklėtoja, padėjėja atvedant ir parvedant vaiką namo; planuoti ir spontaniai pokalbiai su tėvais apie vaiką; nuolatinis tėvų informavimas apie vaikų gyvenimą darželyje; pedagogų pagalba tėvams; padėti tėvams įvairiais vaiko ugdymo klausimais, kaupti informaciją apie vaiką ir duoti praktiškus patarimus, padėti spręsti įvairias problemas“. Visos šios paminėtos bendravimo su šeima formos akivaizdžiai skatina pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą.

Humanistinio vaikų ugdymo programoje „Auginu gyvybės medį“ (1998) yra nurodomos šios bendravimo su tėvais formos:

- Kasdieninis bendravimas (kai tik yra galimybė);
- Individualūs pokalbiai (pageidautina su abiem tėvais);
- Ekskursijos, kuriose dalyvauja šeimos;
- Susirinkimai, disputai, kuriuose dalyvauja abu tėvai;
- Šventės, popietės su šeimos nariais;
- Tėvų nuomonių tyrimas;
- Bendras grupės šeimų dalyvavimas šv. Mišiose, labdaros akcijose.

Galima pastebėti, kad įvairiose ikimokyklinio ugdymo programose bendravimo su šeima formos akcentuoja tėvų dalyvavimą vaikų grupės, darželio veikloje, tačiau nėra pabrėžiamas vieno ar abiejų tėvų dalyvavimas, tuo tarpu humanistinio vaikų ugdymo programa „Auginu gyvybės medį“ akcentuoja abiejų tėvų dalyvavimą grupės veikloje.

Moksliniame ir praktiniame kontekste yra įvairių būdų, kaip šeimas įtraukti į ugdymo procesą, o kuo įvairesni metodai, tuo jie veiksmingesni ir labiau atitinka kiekvienos šeimos poreikius. Akcentuojamos šios bendravimo su šeima strateginės kryptys:

- Formalūs bendravimo būdai (apsilankymas šeimoje, susirinkimai, tėvų lankymasis grupėje, padėkos tėvams, veikla šeimos kambaryje, individualūs pokalbiai su tėvais).
- Neformalūs bendravimo būdai (atvedant ir pasiimant vaikus, žinutės, užrašų knygutės, skelbimų lentos, informaciniai laiškai, anketinės apklausos, vaikų darbų parodos).

Įvairių programų ir metodikų („Vėrinėlis“, 1993; „Auginu gyvybės medį“, 1998; „Ikimokyklinio ugdymo gairės“, 1993 ir kt.) analizė siūlo šiuos būdus, kaip įtraukti tėvus į grupės veiklą:

1. Bendravimas su šeima vaikui dar nepradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigos: supažindinimas su įstaiga, grupe, auklėtojomis;
2. Lankstinukai reprezentuojantys ugdymo įstaigą, jos tradicijas, ypatumus, metodinė literatūra ir kt. medžiaga (diegiamos programos, metodikos);
3. Pokalbiai su šeimos nariais, atvedančiais ir parsivedančiais vaikus namo;
4. Paštu siunčiami informaciniai laiškai, žinutės;
5. Pasiūlymų dėžutės;
6. Bendravimas su vaikais, šeimos nariais telefonu;
7. Lankymasis namuose;
8. Mokslo metų pradžioje pokalbiai su šeimos nariais apie tai, kas vaikui gerai sekasi, kur jam reikia padėti, ko šeima tikisi iš vaiko ugdymo darželyje;
9. Mokslo metų pabaigoje pokalbiai su šeima, ar pasiteisino jų lūkesčiai, kokią pastebėjo pažangą savo vaiko vystymesi;
10. Skelbimų lentos;
11. Asmeninės žinutės šeimoms (padėkos);
12. Skyreliai šeimoms „Mes patariame“, „Mūsų vasaros atostogos“, „Mūsų augintinis“ ir t. t.;
13. „Iš grupės gyvenimo“: linksmos istorijos, rimti darbai ir t. t.;
14. Šeimos supažindinamos su tuo, kas vyksta grupėje, dalyvauja temos nagrinėjime: tai suteiks informacijos apie ugdymo turinį, šeimos gali pratęsti pokalbius apie nagrinėjamą temą su vaiku namuose, gali padėti auklėtojui konkrečia literatūra ar kt. medžiaga;
15. Žaislo kelionė į namus: šeimos nariai trumpai aprašo, ką veikė mylimas meškiukas, šuniukas jų namuose;
16. Šeimos narių dalyvavimas ugdymo procese: skaito knygele, pasakoja apie savo darbovietę, gamina valgį ir t. t.;

17. Šeimų dalyvavimas organizuojamuose šventėse, vakaronėse;
18. Tėvų susirinkimai. Jie gali būti trejopi: tėvai veda susirinkimą, pedagogai tėvams;
19. Seminarai tėvams;
20. Šeimų darbų parodos;
21. Materialinė šeimų pagalba grupei, įstaigai;
22. „Šeimų kambarys“, „Bendruomenės kambarys“. Jame gali būti žaisloteka, biblioteka;
23. Paramos grupės (šeimų). Į paramos grupes susiburia šeimos, turinčios panašių poreikių, problemų: nepilnos šeimos, šeimos turinčios vaikų su negalia, daugiavaikės ir t. t.;
24. Šeimų pagalba tvarkantis įstaigos, grupės gerbūvį, įrengimus, talkos;
25. Atvirų durų dienos;
26. Tėvų aktyvo veikla (dalykiniai susirinkimai);
27. Klausimų atsakymų vakarai.

Taip pat šių programų ir metodikų („Vėrinėlis“, 1993; „Auginu gyvybės medį“, 1998; „Ikimokyklinio ugdymo gairės“, 1993 ir kt.) analizė leidžia išskirti dvi šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos sąveikos formas:

1. Tradicinė,
2. Netradicinė.

Tradicinės ir netradicinės sąveikos formos dar smulkiau yra klasifikuojamos į:

- Individualias (tėvų kvietimas į grupę, lankymasis namuose, susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, specialisto konsultacija, individualūs pokalbiai).
- Grupinės (grupės tėvų aktyvas, darželio taryba, bendras projektų rašymas, bendravimas su tėvais jungiant juos į grupes pagal įvairius požymius, bendravimas per vaikų veiklą, informacinė veikla, bukletai, laikraščiai, specialistų konsultacijos).
- Kolektyvinės (tėvų susirinkimai, bendri darželio ir bendruomenės renginiai, atvirų durų dienos, informacinė lenta, specialistų komandos konsultacijos, išvykos ir kt.).

Tėvų dalyvavimas grupės veikloje. Vienas iš geriausių būdų skatinti šeimos įtraukimą į vaiko ugdymą - kviesti ją į grupę, nes ypač naudingas yra tėvų lankymasis grupėje, tiesioginis dalyvavimas veikloje. Jis teikia galimybę suvokti ugdymo procesą, pastebėti, kaip vaikai elgiasi su kitais vaikais ir ugdytojais. „Tėvai, padedami auklėtojams, pradeda išmanyti, kas grupėje veikiama, kaip vaikai naudojami turimomis priemonėmis ir bendrauja vieni su kitais“ (Hansen, Kaufmann, Saifer, 1997, p. 106). Šis patyrimas padeda tėvams perprasti, kaip dirbti su vaikais namie, tačiau vieni tėvai iš karto išitraukia į veiklą, kitiems reikia padėti, kol jie įgus. Auklėtoja gali padėti įgyti vertingo patyrimo grupės veikloje dalyvaujantiems šeimos nariams paisydama šių punktų:

- Parinkti veiklą, kurią lengva vaikams parodyti, pasakyti tėvams veiklos tikslą ir trumpai paaiškinti jos atlikimo eigą;

- Leisti tėvams dirbti su mažomis vaikų grupėmis.

Taigi, galima pastebėti, kad tėvų dalyvavimas vaikų grupės veikloje gali būti įvairus: tėvai gali paskaityti vaikams pasaką, papasakoti apie savo profesiją ir t. t. Šeimos narių lankymosi grupėje tikslas - atskleisti šeimai vaiko gyvenimo ikimokyklinėje įstaigoje ypatumus ir supažindinti su sąlygomis, padėti geriau suvokti ugdymo procesą.

K. A. Hansen, R. K. Kaufmann, S. Saifer (1997) pateikia keletą priežasčių, kurias galima traktuoti kaip tikslus, kodėl būtina, kad į grupės veiklą įsijungtų tėvai: grupės veikla tampa aktyvesnė ir kūrybingesnė, tačiau suaugusiųjų pagalba leidžia auklėtojoms individualiau padirbėti su vaikais; gamtos mokslų ir matematinės veiklos centruose mažoms grupelėms lengviau perteikti žinias. Ypatinesni veiklos būdai:

- valgių gaminimas, išvykos į gamtą, meniniai projektai ar šventiniai susibūrimai gali būti įtraukti į dienotvarkę;

- dalyvaudamos grupės veikloje, šeimos artimiau susipažįsta su ugdymo programos uždaviniais ir jų įgyvendinimo priemonėmis;

- tėvai, stebėdami jų veiklą, blaiviau pamato jų savarankiškumą;

- daugelis tėvų su nuostaba aptinka, kiek daug dalykų jų vaikai gali atlikti savarankiškai;

- tėvai gauna žinių, kurias gali panaudoti namie (Hansen, Kaufmann, Saifer, 1997).

Komiteto įkūrimas. Vienas iš bendradarbiavimo su tėvais būdų yra tėvų komiteto įkūrimas, kad vaikų ugdymas vyktų sklandžiai. Jo nariais tampa tėvai, o kartais ir darželio bendruomenės nariai, tačiau kiekvienas tėvų komiteto narys atlieka tam tikras funkcijas: yra atsakingas už grupės biudžetą, išvykų organizavimą ir t. t. Tėvų komiteto nariai bendrauja ir bendradarbiauja su pedagogais, tėvais bei darželio bendruomene. Kaip įprasta demokratinėse struktūrose, visi komitetai turi tik patariamąsias galias ir negali vadovauti vaikų grupės veiklai, taip pat tėvų komitetas nėra atsakingas už darželio biudžeto panaudojimą. Tėvų komitetai dažniausiai planuoja įvairius renginius, renka pinigus įvairioms išvykoms, jas planuoja, kartu su darželio bendruomenės nariais rūpinasi darželio inventoriu, organizuoja įvairias akcijas (pvz.: švaros diena darželyje).

Pokalbiai su tėvais yra dar vienas iš bendradarbiavimo būdų su tėvais: pašnekesiai atvedant ir pasiimant vaikus, kuomet auklėtoja gali pasinaudoti kiekviena proga ir pasikalbėti su šeimos nariais. Pastarąjį bendradarbiavimo būdą su šeima aprašo P. A. Caughlin ir kt. (1997) tvirtindami, kad po darbo šeimos nariams neretai lieka labai mažai laisvo laiko, todėl kiekviena proga pasikalbėti su tėvais turi būti išnaudojama glaudesniai ryšiui skatinti, pvz., daugelio

darželių auklėtojos teigia, kad jos bendrauja su šeimos nariais ryte, kai vaikai atvedami į darželį, ir vakare, kada tėvai juos pasiima. Tuo metu auklėtojos gali papasakoti, ką vaikai veikė, kas jiems sekėsi, bei priminti tėvams apie susirinkimus ir kitus renginius, tačiau šiuo metu netinka aptarinėti rūpesčių, nes šalia yra vaikai, tam geriau susitikti atskirai. Siekiant panaudoti šį bendradarbiavimo būdą, su šeimomis, kai kurių darželių vidaus taisyklėse pabrėžiama, kad tėvai privalo palydėti vaikus į vidų, padėti jiems apsibrasti ir pasirengti dienos veiklai. O. Monkevičienės (1993) įsitikinimu, kasdieninis bendravimas atvedant ir pasiimant vaiką, sustiprina pasitikėjimą tarp pedagogų ir tėvų, išsprendžiamos netikėtai kilusios problemos.

Užrašų knygutės. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų praktinė veikla atskleidžia, kad neretai pasitaiko ir tokių atvejų, kai tėveliai yra labai užsiėmę ir negali skirti laiko pokalbiams su auklėtoja. Tokiu atveju galima naudotis užrašų knygutėmis, kas yra dar viena bendradarbiavimo su šeima forma, kuomet tėvų ir auklėtojų bendravimą gali labai palengvinti per vaiką perduodamos trumpos, nuoširdžios žinutės, kuriose informuojama apie naują vaiko pasiekimą, įgūdį ar elgesio savybę. Taip pat galima padėkoti šeimos nariams už pagalbą, skatinti tėvus taip pat atsakyti raštu. Tai ypač veiksminga, kai auklėtojos siekia konkretaus uždavinio, o tėvai joms padeda namie. Mokslininkai P. A. Coughlin ir kt. (1997) taip pat rekomenduoja šį tėvų ir ugdymo institucijos bendradarbiavimo būdą tvirtindami, kad pastoviam bendravimui labai tinka užrašų knygelės, keliaujančios iš darželio į namus ir atgal, nes tai ypač geras būdas tėvams ir auklėtojoms bendrauti, jei namiškiams stinga laisvo laiko. Tėvai mėgsta sužinoti, kaip sekasi jo vaikui, o trumpos, neformalios žinutės skatina tėvus atsakyti raštu ir jie nelieka užribyje. Taip palaikomas pastovus ryšys tarp darželio auklėtojos ir tėvų, o šis metodas pasiteisina tada, kai žinutėmis keičiamasi bent kartą per savaitę.

Skelbimų lenta - dar vienas neformalaus bendradarbiavimo būdas, kuris tinka pateikti informaciją apie darželio įvykius: pranešimus apie susirinkimus, padėka tėveliams ir kt. Skelbimų lentoje galima pakabinti vaikų kūrybos pavyzdžių, pasakojimų apie iškylas arba vaikų šeimos narių nuotraukų. Skelbimų lentoje taip pat gali būti dienotvarkė. Skelbimų lentos turėtų būti ypatingos - žaismingos, turinčios daug mažų kišenėlių, į kurias auklėtojos įdeda raštelį, tačiau svarbu, kad skelbimų lenta būtų ryškiai apipavidalinta, o informacija nuolat keičiama. Jei naujienos pasenusios, o estetinė išvaizda nevykusi, tėvai neatkreips į ją dėmesio.

Informaciniai laiškai - vienas iš bendravimo su šeima būdų, kurį detaliam pristato autoriai P. A. Coughlin ir kt. (1992), teigdami, kad laiškų tikslai ir temos gali skirtis, nes vienas ugdymo kryptis pasirinkusios įstaigos naudoja bendrą formą ir laiške aprašo renginius bei veiklą, siūlo būdus, kaip ją plėtoti namie, kitos - emiasi teminiu principu ir aprašo tik mintis bei veiklą, tiesiogiai susijusią su nagrinėjama tema. Dar kituose darželiuose aptariami einamieji įvykiai, yra atmintinė, taip pat skyrelis vaiko raidai apibūdinti. Laiškuose gali būti minima:

- skelbimai apie susirinkimą, renginį, ar išvyką;
- prašymas padėti ar parūpinti priemonių;
- bendruomenės naujienos;
- samprotavimai apie aktualiausius grupės įvykius;
- patarimai namų veiklai;
- savanorių pagalbininkų kvietimas ir padėkos (Coughlin ir kt., 1992).

Minėti autoriai tvirtina, daug naudingiau pastoviai siuntinėti trumpus, negu retkarčiais rašyti ilgus laiškus.

Gan netradicinį, tačiau labai reikšmingą pedagogų su tėvais bendradarbiavimo būdą pristato Urbonienė (2004), pavadindama jį „žaislo kelione į namus“. Tai vienas iš bendradarbiavimo su šeima būdų, kuomet ypatingas žaislas, grupėje turintis savo vietą ir skirtas ne tik paprastai pažaisiti gali tapti bendravimo priemone. Tai gali būti pliušinis meškutis, varlė keliauninkė ar bet kuris kitas personažas, kurį vaikai gali neštis į namus, o jis turi savo knygelę. Kaip žaislui sekėsi viešėti pas vaiką svečiuose, visa tai tėvai aprašo žaislo knygoje. Iš pirmo žvilgsnio tai gali pasirodyti smulkmena, tačiau gan reikšminga bendravimo priemonė, panaši į tiltą tarp darželio ir šeimos. Be to, tėveliai aprašo ne tik žaisliuko nuotykius jų namuose, bet ir apibūdina vaiko pomėgius, santykius su draugais, šeimos nariais, supažindina su šeimos tradicijomis, aprašo, kaip sprendžiamos įvairios problemos, kas sudaro galimybę daugiau sužinoti apie vaiką namuose.

Tėvėlių susirinkimai. Vienas iš tradicinių bendradarbiavimo su šeima būdų yra tėvėlių susirinkimai, nes tai labiausiai paplitusi bendravimo forma. Tėvų susirinkimai rengiami dėl įvairių priežasčių, tačiau labai svarbu, kad jie būtų efektyvūs. Metų pradžioje auklėtojos susitinka su tėvais, kad prisistatytų pačios ir supažindintų tėvelius su metų programa, tuo tarpu tėvai papasakoja apie savo darbą, šeimos tradicijas, susipažįsta su kitais tėvais, išrenka tėvų tarybą, su kuria aptariamais įvairūs organizaciniai klausimai. Be to, tėvėlių susirinkimų metu aptariamos grupės problemos, tvarka, tėvai pamato, kad ir kiti turi panašių problemų, dalijasi patirtimi, mokosi vieni iš kitų. Susirinkimai privalo būti rengiami tam tikrais tarpais per visus mokslo metus, tačiau A. Kučinskienė (2004) siūlo organizuoti ir netradicinius susirinkimus, kurių metu tėvai kviečiami pabūti vaikais „vakaro rate“, dalyvauti organizacinėje veikloje ir kampuose atliekant užduotis. Tokie susirinkimai yra abipusiai naudingi, tėvams jie padeda suvokti ugdymo proceso grupėje eigą ir svarbą. Taip pat susirinkimo metu jie gauna labai daug svarbios padalomosios medžiagos apie programas, projektus, naujoves ir reikalingos pedagoginės - psichologinės medžiagos apie vaiko raidą. Susirinkimai tėvams vyksta ir pasikvietus pokalbiui svečius, įvairius lektorius, psichologus; šiltoje ir jaukioje aplinkoje būsimų pirmokų tėvai susipažįsta su pradinės mokyklos direktore ir busimąją mokytoja. Kiekviena

auklėtoja savo darbe gali panaudoti netradicinį susirinkimą, kad bendravimas su tėvais susirinkimų metu vyktų efektyviau, nes dažniausiai tėvai įpratę, tik paklausti ką kalba auklėtoja, o patys išlieka pasyvūs klausytojai.

Apsilankymas šeimoje yra taip pat labai geras būdas užmegzti ryšį su šeimos nariais, susipažinti su jų šeimos tradicijomis. Dažniausiai pedagogai lankosi šeimoje, kai vaikas serga arba ilgai nelanko darželio dėl kitos priežasties, tačiau P. A. Coughlin ir kt. (1997) siūlo į tai žiūrėti kaip į vizitą pas gerus pažįstamus. Dažniausiai vaikai taip apsidžiaugia auklėtojos apsilankymu, kad reikia iš anksto paskirti laiko vaiko kambario apžiūrai, kur būna išrodomi visi žaislai bei naminiai gyvūnai, todėl apsilankymui visada svarbu parinkti tinkamą laiką. Be to, auklėtoja turi informuoti šeimos narius, koks yra apsilankymo tikslas ir kiek laiko užtruks. Taigi apsilankymas šeimoje naudingas tiek šeimai, tiek auklėtojai, nes auklėtoja sužino apie šeimos kultūros tradicijas, bendravimo manierą, tam tikrus narių gebėjimus bei talentus, o šeima savo ruožtu patiria tiesioginį auklėtojos dėmesį, pamato, kaip vaikas bendrauja su ja.

Bendruomenės kambarys. „Geros pradžios” metodika siūlo darželiams įrengti šeimos kambarį, dar kitaip vadinamą bendruomenės kambarį - vietą, kurioje galėtų rinktis pabendrauti šeimos ir taip aktyvinti bendradarbiavimo procesą. Į bendruomenės kambarį galėtų užsukti pažaisti čia pirmą kartą ateinantys vaikai bei tėvai, kurie renka informaciją apie ugdymą, nori pabendrauti tarpusavyje ir su pedagogais, galėtų lankytis tėvai bei kiti šeimos nariai. Čia galėtų atsigerti arbatos ar kavos, pabendrauti su kitais darželio pedagogais, įkurtoje bibliotekėlėje pasiskaityti pedagoginės, grožinės literatūros. Autoriai P. A. Coughlin ir kt. (1997) daro prielaidą, kad tėvai turi turėti galimybę skolintis ir parsinešti į namus knygų bei žaislų, o vaikams skirtos knygos suteikia puikią progą tėvams ir vaikams pabendrauti. Šeimos kambaryje taip pat turėtų būti literatūros apie vaiko vystymąsi ir tėvystę.

Paramos grupės taip pat yra bendravimo ir bendradarbiavimo forma, kuri svarbi tuomet, kai kelios šeimos nori aptarti kokį nors klausimą, informacinio pobūdžio susirinkimuose kai kuriems tėvams prireikia plačiau aptarti tam tikrus klausimus ar daugiau sužinoti. Šeimos, turinčios konkrečių poreikių ar rūpesčių, gali burtis, paremti viena kitą, patarti, pasiūlyti - tai gali būti tėčių grupė, vienišų tėvų ar turinčių vaikų su negalia, naujokų, mamų grupės.

Lietuvoje *atvirų durų dienos* nėra naujiena, tik paskutiniame dešimtmetyje jos buvo pamirštos, todėl organizuojamos ne visose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, nors tai yra puiki galimybė tėvams ir pedagogams pabendrauti tarpusavyje. S. Dapkienė (2002), aprašydama šią bendradarbiavimo formą tvirtina, kad organizuojant atvirų durų dienas reikėtų apgalvoti, ką tėvai veiks ugdymo įstaigoje, t. y. sudaryti tos dienos programą: tėvai gali stebėti, kaip vyksta įvairūs užsiėmimai ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, susitikti su papildomų užsiėmimų mokytojais, logopedu ir t. t. Tuo tarpu V. Glebuviėnė, A. Grabauskienė, Z. Kontautienė (1990)

įsitikinimu, atvirų durų dienos, tai specialiai paskirtos dienos, kuriomis tėvai gali laisvai dalyvauti visame vaikų darželyje organizuojamame pedagoginiame procese, stebėti savo vaikus žaidžiančius, dirbančius, valgančius, besiruošiančius miegoti ir t. t. Be to su darželio darbuotojais galima aiškintis visas iškilusias problemas, gauti atsakymų ir patarimų įvairiausiais klausimais. Tokios dienos padeda tėvams susipažinti ir su vaikų gyvenimo sąlygomis ikimokyklinėje įstaigoje, darbo turiniu, metodais, vaikų mokėjimais bei įgūdžiais. Tai gera proga ir pasikeisti nuomonėmis, gauti konkrečių atsakymų į daugelį klausimų.

Tėvelių dalyvavimas šventėse ir ekskursijose sutvirtina vaikų, darželio bei šeimos santykius. Tėvai per šventes pamato, kaip gražiai pramogauja jų vaikai, ko jie yra išmokę, kas pabrėžia darželio ugdomąją reikšmę. Tuo tarpu ekskursijos yra ne tik puikus būdas patyrinėti aplinką, bet ir galimybė kaupti socialinę, fizinę ir pažintinę patirtį, susipažinti su šeima bei įtraukti ją į vaiko ugdymo procesą.

Klausimų – atsakymų vakarai. Šeimoje dažnai kyla įvairių klausimų, į kuriuos kartais sunku atrasti teisingą atsakymą, todėl šis bendradarbiavimo su ugdymo institucija būdas yra viena iš priemonių spręsti kylančias problemas. Remiantis S. Dapkienės (2002) nuomone, klausimų - atsakymų vakarui (popietei) organizuoti gali būti sudaryta tėvų iniciatyvinė grupė, kuri sugrupuotų klausimus, tartųsi su auklėtoja, kaip geriau paruošti patalpą, kokius specialistus, konsultantus pasikviesti, kas iš iniciatyvinės grupės narių galėtų dalyvauti atsakant į klausimus.

Tėvų padėka darželiui. Tėvai taip pat turėtų teikti pagalbą darželiui ir organizuoti visuomeninę tėvų veiklą. „Ikimokyklinio ugdymo gairėse“ (1993) taip pat pabrėžiama visuomeninė tėvų veikla ir jos svarba, kada tėvai:

- Gali teikti pagalbą ikimokyklinio ugdymo įstaigai, pasitelkdami įvairias formas, jei yra galimybių, būti atskirų renginių organizatoriais, rėmėjais;
- Padėti įrengti grupės aplinką (pvz.: pasiūti ar numegzti lėlėms rūbelius, parūpinti grožinės literatūros knygelių ar kt.);
- Padėti tvarkyti darželio aplinką;
- Padėti organizuoti ekskursijas, išvykas.

Ne mažiau reikšminga yra ir visuomeninė tėvų veikla, kuomet:

- Tėvai galėtų įkurti savo klubą ar komitetą;
- Tėvai galėtų organizuoti darželio auklėtinių tėvams įvairius renginius, nebūtinai susijusius su vaikų ugdymo klausimais ar darželio darbu;
- Tėvai galėtų organizuoti įvairią veiklą vieni kitiems (pvz.: pynimo, siuvimo ar kt.), kviešti lektorius, su kuriais galėtų diskutuoti juos dominančiais klausimais (jų tema galėtų būti ne vien vaikų ugdymas).

Tėvų pagalba ir visuomeninė veikla gali pagyvinti darželio pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą, padaryti jį ne tokiu formaliu, oficialiu ir gerokai naudingesniu. Tačiau K. A. Hansen, R. K. Kaufmann, S. Saifer (1997) nuomone, reikėtų nepamiršti, kad kai kurios šeimos negali ar tiesiog nėra suinteresuotos dalyvauti vaikų grupės veikloje, todėl auklėtojos turi pasinaudoti ir kitais būdais įtraukti jas į programą. Tos šeimos galėtų darželiui parūpinti knygų ar inventoriaus, dalyvauti posėdžiuose, pagaminti priemonių veiklai pajvairinti ar prisidėti prie darželio aplinkos tvarkymo.

Taigi, nuoširdus ir veiksmingas pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas yra būtinas, nes tai viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaikų ugdymo sėkmę, juolab, kad, tokiu būdu, vaikai geriau paruošiami gyvenimui demokratinėje visuomenėje, ugdomi kaip visavertės asmenybės, gebančios siekti užsibrėžto tikslo. Sąveikos su šeima sėkmė - pagarba šeimos kultūrai, nes bendradarbiaujant su šeima atsiranda glaudesnis tarpusavio ryšys, pasitikėjimas ir pagarba vieni kitiems, tėvai susidraugauja tarpusavyje, daugiau sužino apie savo vaikus bei susipažįsta su jų draugais.

Galima daryti prielaidą, jog darbe atskleisti bendravimo ir bendradarbiavimo būdai padeda šeimai ir pedagogui sukurti tokią aplinką, kurioje vaikas gali sveikai augti ir lavintis. Tačiau esminė sąlyga, nuo kurios priklauso sėkmingas vaikų ugdymas, yra abiejų pusių efektyvus bendradarbiavimas, šilti auklėtojų santykiai su tėvais, nuolatinis ir nuoširdus auklėtojų domėjimasis vaiku, gebėjimas subtiliai spręsti problemas, pripažinti tėvų nuomonę ir priimti jų pagalbą. Tuo pačiu šeima taip pat turėtų rodyti iniciatyvą, kuriant įstaigos bendruomenę: organizuoti įvairią veiklą, kuri nebūtinai turėtų būti susijusi su vaikų ugdymo klausimais, pvz.: rankdarbių parodos, etnografinio ansamblio subūrimas, bendri tėvų ir vaikų koncertai, įvairios akcijos bei talkos. Ši veikla pagyvina ikimokyklinės įstaigos pedagogų ir šeimų bendradarbiavimą ir labiau juos suartina. Kita vertus, šeimos turi pajusti, kad jų turima patirtis ugdymo klausimais yra laukiama, nes tai įgalina padėti vaikams saugiai ir gerai jaustis naujoje aplinkoje, visapusiškai tobulėti.

Apibendrinant poskyrį galima teigti, kad tėvai yra pati gausiausia ir įtakingiausia, tiesiogiai su ikimokyklinio ugdymo įstaiga susijusi interesų grupė, todėl ugdymo įstaigos veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos veikloje. Tai atskleidžia, kad šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga, siekdama bendrų tikslų, turi tapti ugdymo proceso partneriais, dalyviais, organizatoriais, nes ugdymo institucijų praktika rodo, kad dauguma problemų ikimokyklinio ugdymo įstaigose kyla dėl nepakankamo tėvų ir pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo. Todėl būtina pasitelkti įvairias tradicines ir naujas tėvų bendradarbiavimo su šeima formas, idant pasiekti esminio bendro tikslo - kokybiško vaikų ugdymo.

1. 4. 4. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir šeimos partnerystės esminės problemos

Gyvename sudėtingu visuomenės vystymosi laikotarpiu, kuomet sparčiai kinta ekonominės sąlygos, visuomenės santykiai, kurie kelia naujus reikalavimus kiekvienam individui. Ne išimtis ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos, kurioms iškyla gebėjimo veikti dinamiškoje aplinkoje problema, t. y. pasauliui vystantis į žinių ir informacinę visuomenę, ikimokyklinei ugdymo įstaigai nebepakanka vadovautis vien direktyvomis, tenka iš aplinkos atsirinkti savo veiklos tobulinimui reikalingas žinias bei informaciją, jas kūrybiškai panaudoti projektuojant bei modeliuojant šią veiklą, kurioje kaip esminiai šios veiklos subjektai yra traktuojami pedagogai ir šeima, kurie yra atsakingi už jaunosios kartos auklėjimą.

Visame pasaulyje ugdymo įstaigos jau seniai stengiasi į savo gyvenimą ir ugdymo procesą telkti tėvus, o šie bando suprasti, kas vyksta ugdymo įstaigose ir koks galėtų būti jų indėlis. Kaip teigia L. Stoll ir D. Fink (1996), iniciatyvios ugdymo įstaigos siekia kuo labiau įtraukti tėvus į bendrą ugdomąją veiklą, geriausia, kas joms pavyksta - užmėgsti su tėvais partnerystę ryšius.

Šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga yra dvi svarbiausios auklėjimo institucijos, todėl šiuolaikinėje visuomenėje ikimokyklinio ugdymo srityje pamažu orientuojamasi į suaugusiųjų partnerystės svarbą ugdant vaikus. Tėvai - pirmasis elgsenos, gyvenimo būdo pavyzdys vaiko gyvenime, kai tuo tarpu vaikui atėjus į darželį, į jo socializacijos procesą įsitraukia ir pedagogai. Tai atskleidžia, kad tėvai ir pedagogai tampa lygiaverčiais partneriais, o vaikas kasdieniniame gyvenime yra dviejų skirtingų socialinių pasaulių narys, todėl šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga, siekdama bendrų ugdymo tikslų, privalo padėti viena kitai.

Šeimos ir darželio bendradarbiavimo svarba akcentuojama visuose ugdymo įstaigoms skirtuose dokumentuose, metodiniuose leidiniuose, įvairiuose užsienio ir Lietuvos autorių moksliniuose šaltiniuose ir t. t. Viena iš svarbiausių ugdytojų užduočių - bendrauti su šeima, nes, kuo labiau sutampa šeimos ir darželio, mokyklos, ir visuomenės elgesio reikalavimai, tuo lengvesnė ir greitesnė yra vaiko socializacija, kurioje tėvai ir pedagogai, ugdant vaikus, dalyvauja kaip lygiaverčiai partneriai.

S. Dapkienė (2002) įvardina tokias tėvų ir ugdymo institucijos dažniausiai pasitaikančias partnerystės problemas:

1. Reti ir netikslingi tėvų ir pedagogų susitikimai. Autorės daugkartiniai tyrimai parodė, kad pedagogai tiek individualiomis, tiek grupinio darbo formomis dažniausiai aptaria ugdymosi ir drausmės klausimus, t. y. analizuoja rezultatus, o pedagoginiam švietimui bendra tėvų auditorija retai panaudojama;

2. Prastas tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus. Galima drąsiai teigti, kad tėvai į pedagogus žiūri vaiko akimis, t. y. vaikai savo nusiskundimus parsineša į namus, todėl tėvai, stebėdami savo vaikus, kalbėdamiesi išsiaiškina ir tam tikrus pedagogų elgesio trūkumus. Be to, tuos elgesio trūkumus paryškina ir neapgalvotai vedami tėvų susirinkimai;

3. Tėvams gali atrodyti, kad grupės auklėtojas daugiau nieko ir negalvoja, kaip vienus pagirti, kitus papeikti, o auklėjimo problemos lieka neaptartos, neišspręstos;

4. Tėvų nenoras ar nesugebėjimas auklėti savo vaikus. Dažnai tėvų auklėjimas apsiriboja vaiko sveikatos ir mitybos klausimais, ir kur kas mažiau rūpinamasi psichiniu bei dvasiniu vaiko vystymusi;

5. Nepakankama tėvų pedagoginė kultūra. Vien tik sutarimo, švelnumo ir meilės vaikams - noro matyti laimingus dar nepakanka geram pedagoginiam rezultatui pasiekti. Neturėdami pedagoginės patirties, reikiamų žinių, tėvai kartais nesugeba efektyviai perteikti tuos puikius charakterio bruožus, kurie jiems, kaip asmenybėms būdingi. Taigi, nepakankama pedagoginė kultūra neleidžia tėvams optimaliai išnaudoti šeimos auklėjamąjį potencialą;

6. Nesuderinti reikalavimai, kuriuos pedagogai ir tėvai kelia vieni kitiems. Yra pedagogų manančių, kad tėvai siunčia į darželį netikusius vaikus, tačiau yra tėvų, kuriuos dažnai baugina ikimokyklinio ugdymo įstaiga, ypač tuos, kuriuos pedagogai gąsdino, barė, kaltino. Be to, kiekvienos šeimos tikslai bei vertybės skiriasi, todėl jie gali skirtis ir nuo pedagogo bei įstaigos tikslų ir vertybių;

7. Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje, nes neretai jie laiko save pedagogikos ekspertais, o tėvus - tik mėgėjais, kuriems esą pedagoginės problemos neįdomios;

8. Nekuriama grupės tėvų bendruomenė. Autorės Dapkienės (2002) atliktų tyrimų rezultatai parodė, jog kai kurie pedagogai tvirtina, kad pasiteisina tik individualus darbas su tėvais, tačiau, nors pati forma ir turi daug teigiamų pusių, tačiau burti grupės bendruomenę, spręsti bendras grupės problemas neįmanoma dirbant tik individualiai;

9. Neįvairios grupės pedagogo ir šeimos bendradarbiavimo, pedagoginio tėvų švietimo formos. Norint ugdyti tėvų bendravimo kultūrą, tobulinti šeimos narių tarpusavio santykius, norą daugiau sužinoti ir įvertinti savo veiklą ir ateities perspektyvas, sudaryti sąlygas kolektyviai spręsti vaikų auklėjimo problemas reikalingos, pasak autorės, įvairios pedagoginio švietimo formos: disputai, dalykiniai žaidimai, atvirų durų dienos, konsultacijos, konferencijos, įvairūs bendri tėvų ir vaikų renginiai. Visų šių bendradarbiavimo formų metu pratinamasi diskutuoti, būti lygiaverčiais bendruomenės nariais, daryti išvadas, lyginti, kaip geriau auklėti vaikus;

10. Tėvai nėra tikri ikimokyklinio ugdymo įstaigos šeimininkai, grupės auklėtojo pagalbininkai, todėl pedagogai turėtų patikėti tėvų aktyvo reikalingumu ir naudingumu, kad jame

matytų tikrą savo pagalbininką, tėvų ir ugdymo įstaigos tarpininką. Tėvai ir pedagogai turi veikti išvien, ypač dabar, kai ugdymo įstaigose ir visoje socialinėje aplinkoje ryškus laisvės ir atsakomybės nesupratimas arba neteisingas jos interpretavimas.

Anot M. Fullan (1998), dauguma problemų ugdymo įstaigose kyla dėl nepakankamo bendravimo ir bendradarbiavimo ir tik pradėjus spręsti šias problemas, atsiranda ryškūs teigiami pokyčiai ikimokyklinio ugdymo įstaigos gyvenime. A. Faber ir E. Mazlish (1999) pritardami minėtam mokslininkui teigia, kad ir tėvų, ir mokytojų pastangos bus veltui, jei jie nesujungs savo jėgų ir kartu nesinaudos tais metodais, kurie padėtų įgyvendinti jų geranoriškus siekius.

G. Morgan ir K. Morgan (1992) nurodo būdus, į kuriuos būtina atsižvelgti siekiant naudingos tėvų ir ugdymo įstaigos partnerystės: partnerystės programai ir veiklai reikia skirti nemažai dėmesio, jei norima, kad ji būtų naudinga, taupyti laiką, jėgas ir išteklius. Bendravimas turi būti humaniškas, o programose dalyvaujantys žmonės nori gauti visą reikiamą informaciją ir jaustis darą tam tikrą įtaką. Turi būti aiškūs visi kriterijai ir, jei esama kai kurių apribojimų ar draudimų, kurių partneriams privalu paisyti, tai juos reikia atvirai išdėstyti, pvz., jei žmonės kviečiami pasidalyti informacija, turėtų būti aišku, kad tai nebus sprendimus priimančias forumas.

Ikimokyklinės ugdymo įstaigos bendruomenė taip pat turi imtis iniciatyvos, svarbu, kad pačioje mokykloje vyrautų bendradarbiavimo atmosfera, jei norima, kad žmonės pasijustų kviečiami kurti ilgalaikę partnerystę. Be to, svarbu išsiaiškinti ir interesus, nes neretai tėvų atstovai taryboje ir kiti įgaliojami asmenys stengiasi spręsti vien savas problemas, tuo pakenkdami organizacijai, kaip visumai. Turi būti numatyta reikiamų išteklių, t. y. kad partnerystės programa būtų įgyvendinta, jai reikia skirti laiko, jėgų, tam tikrą finansinę ir materialinę paramą. Be to, iškyla lygybės klausimas, kadangi mokyklų bendruomenių išgalės nėra vienodos, o norint užtikrinti lygybę mokyklos lygmenyje, į mokyklos tarybos veiklą reikia įtraukti įvairių socialinių ir ekonominių grupių atstovus.

Apibendrinus esmines ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir šeimos partnerystės problemas, galima daryti išvadą, kad tiek pedagogai, tiek tėvai turi veikti išvien, negalima pasiekti gerų rezultatų veikiant atskirai ir paisant tik savų interesų. Todėl, tiek šeima, tiek ir pedagogai turi stengtis išvengti aptartų partnerystės problemų, siekti bendro ir vieningo tikslo, sujungiant savo jėgas ir dirbant kartu, nes ir tėvai, ir pedagogai yra atsakingi už jaunosios kartos kokybišką ugdymą ir socializaciją į šiuolaikinę demokratinę visuomenę.

2. EFEKTYVAUS BENDRADARBIAVIMO SU TĖVAIS SISTEMOS MODELIAVIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE TYRIMAS

Teorinėje darbo dalyje atlikta mokslinių šaltinių analizė sudaro pagrindą teigti, kad šiandieninėje Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo įstaiga yra traktuojama kaip lygiavertė šeimos partnerė, akcentuojama šeimos ir ugdymo įstaigos sąveika, ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje perima geriausias šeimos tradicijas, tėvai įtraukiami į ugdymo procesą, šeima ir institucija derina interesus ir lūkesčius bei požiūrį į vaiko ugdymą, rūpinimąsi šeimų švietimu, skatina tėvų nuostatų į ugdymą kaitą. Įvertinant tai, tiek teoriniame, tiek praktiniame kontekste reikšmingas tampa pastarųjų procesų nuolatinis vertinimas ir analizė, kuri sudarytų galimybę numatyti bei parengti šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimo sistemą, modeliuoti abiejų minėtų šalių veiklos kryptis, užtikrinančias efektyvesnį bendradarbiavimo procesą ir visavertį vaiko ugdymą.

2. 1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Teorinėje darbo dalyje išryškintoms nuostatomis įvertinti, praktinėje darbo dalyje atliekamas tėvų bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais tyrimas. Pastarojo tyrimo metodika yra grindžiama atlikta teorine - koncepcine mokslinės literatūros analize, kuria remiantis sėkmingas šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimas yra visaverčio ir harmoningo vaikų ugdymo pagrindas, remiantis mokslinės literatūros analize išryškintais tyrimo kintamaisiais kriterijais bei suformuotu tyrimo instrumentarijumi. Empiriniam tyrimo objekto įvertinimui buvo pasirinktas kiekybinis efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais sistemos modeliavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tyrimas, naudotas tyrimo instrumentas - anketa.

Atliekant baigiamojo darbo tyrimą, buvo siekiama atskleisti tėvų ir pedagogų nuostatas bendradarbiavimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje aspektu. Rengiant tyrimo metodiką, pirmiausia iškeltas tyrimo tikslas, kuriuo remiantis buvo formuluojami tyrimo uždaviniai.

Tyrimo tikslas – įvertinti tėvų ir pedagogų nuostatas bendradarbiavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose aspektu.

Siekiant šio tikslo, iškelti uždaviniai:

1. Įvertinti šeimos bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo institucija reikšmę.
2. Identifikuoti efektyvų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą sąlygojančius veiksnius.

Siekiant tyrimo tikslo bei remiantis teorine mokslinių šaltinių analize, buvo parengtas tyrimo instrumentarijus (žr. 1 lentelė) bei pasirinkti tyrimo kriterijai.

Nekintantis tyrimo kriterijus yra tėvai ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Kintamieji tyrimo kriterijai išryškinti remiantis teorinėje darbo dalyje išanalizuotu tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo procesu, jo reikšme bei pagrindais sėkmingą tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą sąlygojančiais veiksniais.

Kintamieji tyrimo kriterijai suskirstyti į du diagnostinius blokus, o kiekvienam kintamam tyrimo kriterijui suformuluoti teiginiai, padėjo įvertinti vieno ar kito kriterijaus raišką.

1 lentelė

Tėvų bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais tyrimo instrumentarijus

Kriterijus	Teiginiai
I diagnostinis blokas: bendradarbiavimo subjektų ir reikšmės įvertinimas	
1. Bendradarbiavimo subjektai	<ul style="list-style-type: none"> • Šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausia ugdytoja. • Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko ugdymą šeimoje. • Tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojomis. • Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką.
2. Bendradarbiavimo reikšmė	<ul style="list-style-type: none"> • Tėvai bendradarbiavimo su pedagogais procese gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą grupėje. • Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje padeda auklėtojai. • Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje yra naudingas vaikui. • Šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką.
II diagnostinis blokas: sėkmingą tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą sąlygojančių veiksnių raiška	
1. Šeimos ir darželio sąveika	<ul style="list-style-type: none"> • Bendradarbiavimo sėkmė priklauso, nuo nuoširdaus ir veiksmingo auklėtojos ir tėvų bendradarbiavimo. • Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo gero vaikų ir jų šeimų pažinimo. • Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo tėvų pasirengimo dalyvauti bendradarbiavimo su darželiu procesuose. • Šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai, todėl jų tarpusavio sąveika yra itin reikšminga.

<p>2. Tėvų dalyvavimas bendradarbiavimo procese</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro dalyvauti darželio veikloje. • Tėvų dalyvavimas švietimo įstaigos veikloje priklauso nuo švietimo įstaigos vadovų. • Tėvai yra ugdymo institucijos partneriai. • Švietimo įstaigos darbo veiksmingumas priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos procese.
<p>3. Bendradarbiavimo su šeima formos ir metodai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tėvai dalyvauja grupės veikloje padėdami auklėtojai rengti šventes vaikams. • Tėvai organizuoja vaikams išvykas ekskursijas. • Tėvai turėdami galimybę, dalyvauja kasdienėje vaikų veikloje. • Tėvai dalyvauja tėvelių susirinkimuose. • Tėvai padeda materialiai. • Tėvai organizuoja renginius ir susitikimus su konsultantais, psichologais ir kt. specialistais.
<p>4. Bendradarbiavimo problemos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus. • Tėvai nemano, kad bendradarbiavimas su ugdymo institucijos pedagogais yra svarbus ir reikšmingas. • Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje. • Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai. • Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja nepasitikėjimo atmosfera. • Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą. • Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus. • Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje.
<p>III diagnostinis blokas: demografinės tiriamųjų charakteristikos</p>	
<p>1. Tėvų demografinės charakteristikos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Amžius. • Lytis. • Išsilavinimas.
<p>2. Pedagogų demografinės charakteristikos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Amžius. • Išsilavinimas. • Pedagoginė kvalifikacija. • Darbo stažas.

Tyrimui atlikti buvo naudojami pirminiai ir antriniai šaltiniai (įvairi mokslinė literatūra, straipsniai). Kadangi turima antrinė informacija buvo nepakankama analizuojamai darbo temai iširti, tyrimo metu iškilo poreikis ir pirminių duomenų rinkimui.

Pirminiai duomenys buvo gauti iš atliktos anketinės apklausos.

Duomenų rinkimo instrumentai ir metodai. Pagrindinis tyrimo duomenų rinkimo metodas buvo *apklausa raštu*, kadangi siekiant gauti pirminius duomenis ir įvertinti kintamus

tyrimo kriterijus, anketinė apklausa yra palyginti lengvas ir nesudėtingas tyrimo metodas. Be to, tyrimo metu gautą informaciją lengviau susisteminti ir apdoroti.

Anketinė apklausa buvo grindžiama anonimiškumo principu, idant respondentai galėtų sąžiningai ir objektyviai įvertinti pateiktus teiginius.

Taigi organizuojant tyrimą, buvo parengta anketa (žr. 1 ir 2 priedas), apimanti tris diagnostinius blokus: bendradarbiavimo subjektų ir reikšmės įvertinimas, sėkmingą tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą sąlygojančių veiksnių raiška ir tiriamųjų demografinės charakteristikos.

Anketą, skirtą tiriamosios organizacijos darbuotojams ir ugdytinių tėvams sudarė trys struktūriniai dariniai:

1) instrukcija (atmintinė), kurioje trumpai pristatoma tyrimo tikslas, tyrimą atliekantis asmuo, nusakomas tyrimo reikšmingumas patiems tyrimo dalyviams bei akcentuojamas vykdomos apklausos anonimiškumas;

2) tiriamųjų demografinės charakteristikos klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti respondentų demografinius duomenis (lytį, amžių, išsilavinimą, pedagoginį darbo stažą, kvalifikaciją);

3) diagnostiniai teiginiai, kurie buvo vertinami respondentų, atsakymų „pritariu“, „pritariu (kai kada)“, „nepritariu“ pagalba.

Gauti kiekybiniai tyrimo duomenys apdoroti Exel programa. Susisteminta informacija pateikta lentelėse ir grafikuose.

Tyrimo geografija ir imtis. Atliekant empirinį tyrimą, svarbu tinkamai suformuluoti tyrimo imtį, skirti dėmesį metodologiniams jos sudarymo parametrams.

Siekiant pagrindinio tyrimo tikslo ir iškeltų uždavinių tyrimui atlikti buvo pasirinkti trys Panevėžio miesto lopšeliai – darželiai, o tyrimo tikslinę grupę pasirinkti ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogai ir šių įstaigų ugdytinių tėvai.

Anketinė apklausa buvo vykdoma 2009 m. kovo - balandžio mėnesiais.

Imties tūris buvo nustatytas tikimybinio - paprastuoju atsitiktiniu būdu, t. y. visi populiacijos elementai turėjo vienodas galimybes patekti į imtį. Taigi tyrimo imtį sudarė 178 respondentai iš jų: 47 pedagogai ir 131 ugdytinių tėvas.

Organizuojant tyrimą buvo išdalinta 190 anketų, iš jų 178 anketos grįžo tyrėjui. Anketų grįžtamumo procentinė kvota – 94 proc.

Tyrimo dalyvavusių respondentų demografiniai duomenys. Respondentų demografinės charakteristikos atskleidžia respondentų lyties, amžiaus, darbo stažo, pareigų bei išsilavinimo įvairovės ypatumus (žr. 2 lentelė).

Respondentų demografiniai duomenys

Eil. Nr.	Tiriamųjų pasiskirstymas	n=131	proc.	n=47	proc.
1.	Pagal tėvų lytį :				
	Moteris	95	72	–	–
	Vyras	36	28	–	–
2.	Pagal amžių:				
	18 – 25 metai	9	7	2	4
	26 – 30 metai	35	27	5	11
	31 – 35 metai	47	36	11	23
	Virš 36 metų	40	30	29	62
3.	Pagal išsilavinimą:				
	Tėvų:				
	Vidurinis	35	27	–	–
	Nebaigtas vidurinis	9	7	–	–
	Aukštesnysis	46	35	–	–
	Aukštasis	41	31	–	–
	Pedagogų:				
	Vidurinis	–	–	2	4
	Aukštesnysis pedagoginis	–	–	23	49
	Aukštesnysis nepedagoginis	–	–	1	2
Aukštasis pedagoginis	–	–	21	45	
Aukštasis nepedagoginis	–	–	–	0	
4.	Pagal pedagoginio darbo stažą:				
	Iki 10 metų	–	–	9	20
	11 – 20 metų	–	–	12	25
	21 – 30 metų	–	–	10	21
	Virš 30 metų	–	–	16	34
5.	Pagal pedagoginę kvalifikaciją:				
	Ikimokyklinis ugdymas	–	–	42	89
	Kita	–	–	5	11

Analizuojant tyrimo dalyvių demografinius duomenis nustatyta, kad lyties požiūriu tėvų tiriamojame grupėje vyrauja moterys (72 proc.), tuo tarpu vyrai sudaro 28 proc. visų tiriamosios grupės respondentų.

Pagal amžių yra išskirtos keturios amžiaus grupės (18 - 25 metai, 26 - 30 metų, 31 - 35 metai, virš 36 metų). Analizuojant ugdytinių tėvų amžių daugiausia tiriamųjų 36 proc. patenka į 31 - 35 metų amžiaus grupę, antroje vietoje – respondentai priklausantys amžiaus grupei virš 36 metų, ją sudaro 30 proc. Mažiausiai tiriamųjų priklauso 18 - 25 metų amžiaus grupei, kurią sudaro 7 proc.

Tuo tarpu analizuojant pedagogų amžių daugiausia tiriamųjų 62 proc. patenka į 36 ir daugiau metų grupę, o mažiausiai (4 proc.) sudaro respondentai, priklausantys 18 - 25 metų amžiaus grupei.

Pagal ugdytinių tėvų išsilavinimą didžioji dalis tiriamųjų (35 proc.) turi aukštesnį išsilavinimą, mažiausiai (7 proc.) respondentų turi nebaigtą vidurinį išsilavinimą. Pedagogų tarpe daugiausia respondentų (49 proc.) turi aukštesnį pedagoginį išsilavinimą, mažiausiai respondentų (2 proc.) - aukštesnį nepedagoginį išsilavinimą.

Be to, daugiausia (89 proc.) apklausoje dalyvavusių pedagogų turi ikimokyklinio ugdymo kvalifikacinę kategoriją, kiti respondentai - 11 proc. yra įgiję kitokias pedagogines kvalifikacines kategorijas. Analizuojant pedagoginį darbo stažą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, daugiausia respondentų (34 proc.) turi virš 30 metų darbo stažo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

2. 2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

Sprendžiant pagrindinius darbo tyrimo uždavinius, atlikus kiekybinio tyrimo rezultatų analizę, išnagrinėta:

1. Efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais reikšmė ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
2. Efektyvų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą sąlygojančių veiksnių raiška

Detaliau išanalizuosime minėtus aspektus.

2. 2. 1. Efektyvaus bendradarbiavimo subjektų ir reikšmės įvertinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

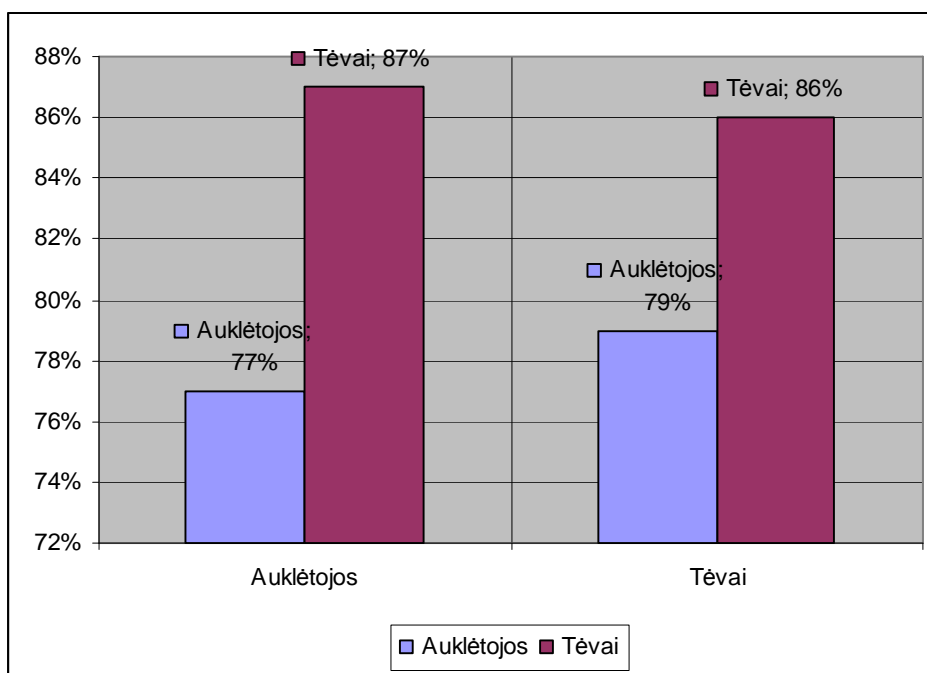
Siekiant įvertinti efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais reikšmę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, įvertinta efektyvaus bendradarbiavimo su tėvais subjektai ir identifikuota šio proceso reikšmė tiek ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogams, tiek ugdytinių tėvams.

Bendradarbiavimo subjektai. Mokslinių šaltinių analizė sudaro pagrindą teigti, kad šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausia jo ugdytoja, nes žmogaus ugdymas prasideda šeimoje. Šeimoje vaikas įgyja pirmąją socialinę patirtį, tuo tarpu vėlesnė socialinė patirtis įgyjama ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Tai reiškia, kad ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko ugdymą šeimoje: praplėsdama jo socialinį patyrimą, sudarydama sąlygas jaustis visaverčiu bendruomenės nariu ir pan. Siekiant sudaryti vaiko kaip visaverčio individo ugdymo galimybes, būtina yra šeimos ir darželio sąveika, nes tik geranoriškas ir glaudus ryšys tarp šeimos ir pedagogų, duoda teigiamų pokyčių ir kokybines dimensijas ugdant vaiką, nes juos jungia bendras tikslas - vaikų ugdymas. Autoriaus B. Coldwel (1990) nuomone, švietimas auklėjimas, parama ir vaikų apsauga - pagrindiniai šeimos ir darželio socialiniai tikslai, kurių užtikrinimui būtina organizuoti darnų šeimos ir darželio bendradarbiavimą.

Anketinės apklausos rezultatų analizė, šeimos ir pedagogų kaip bendradarbiavimo subjektų aspektu, atskleidė, kad remiantis tyrime dalyvavusių ugdytinių tėvų ir auklėtojų nuomonėmis, tiek pedagogai, tiek tėvai yra bendradarbiavimo proceso subjektai. Pozicijai, kad auklėtojos yra bendradarbiavimo subjektai, pritarė 87 proc. tėvų, tuo tarpu, kad patys tėvai taip pat yra bendradarbiavimo subjektai, tvirtino 86 proc. šios tiriamųjų grupės respondentų. Tyrime dalyvavusių auklėtojų pateikti atsakymai parodė, kad 77 proc. pedagogų laikosi požiūrio, jog jie yra bendradarbiavimo subjektai ir 79 proc. šios grupės respondentų išreiškė nuostata, kad tėvai taip pat yra bendradarbiavimo proceso subjektai (žr. 1 pav.).

Pastarasis tyrimo dalyvių nuomonių rezultatų pasiskirstymas patvirtina teorinėje darbo dalyje išdėstyta mintis, kad tėvai yra pirmieji ir svarbiausi vaiko ugdytojai, o geranoriška šeimos ir pedagogų sąveika yra viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių visuminę vaiko ugdymo sėkmę. Tai atskleidžia, kad siekiant efektyvaus bendradarbiavimo proceso realizavimo ikimokyklinėje ugdymo institucijose reikšmingas tampa tiek tėvų, tiek institucijos darbuotojų, šiuo atveju pedagogų, kaip bendradarbiavimo proceso subjektų dalyvavimas. Pagrįstama pastarąją nuostata, O. Monkevičienė (1993) samprotauja, kad šeima yra ypatinga socialinė institucija, kuri atsako už savo vaiko auginimą, auklėjimą ir lavinimą, ruošia jį gyvenimui už šeimos ribų, tuo tarpu darželis papildo ugdymą šeimoje.

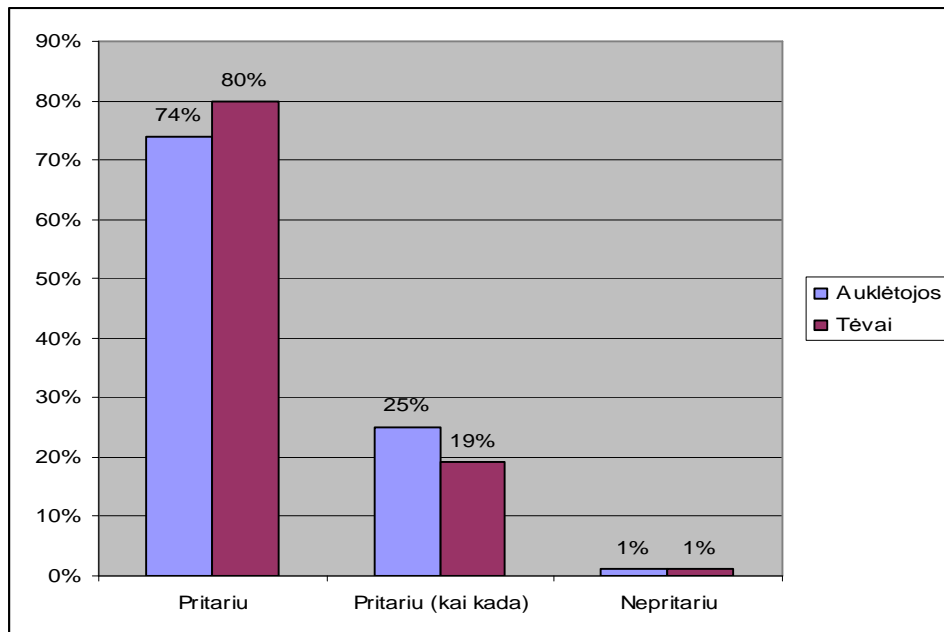
Lyginant apklausoje dalyvavusių ugdytinių tėvų ir ikimokyklinės ugdymo institucijos pedagogų atsakymus analizuojamu klausimu galima teigti, kad efektyvaus bendradarbiavimo subjektus tiek tėvai, tiek pedagogai identifikuoja gan panašiai. Tai sudaro pagrindą daryti prielaidą, kad ir tėvai, ir auklėtojos nenuvertina vieni kitų, kaip efektyvaus bendradarbiavimo proceso partnerių, žiūri palankiai vieni į kitus, išryškindami abiejų pusių dalyvavimo bendradarbiavimo procesuose svarbą ir reikšmingumą.

1 pav. Bendradarbiavimo subjektų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje raiška

Bendradarbiavimo reikšmė ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Mokslininkai K. A. Hansen, R. K. Kaufmann, S. Saifer (1997) pabrėžia kad, ikimokyklinis amžius yra labai palankus pedagogų ir tėvų bendravimui ir bendradarbiavimui, nes būtent šiuo amžiaus periodu galima betarpiškai kiekvieną dieną bendrauti su vaikų tėvais, keistis pastebėjimais ir informacija. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas suartina tėvus ir vaikus, sutvirtina tėvų ir pedagogų autoritetą, pastoviai bendraujant užsimezga bendradarbiavimas, įveikiamos kliūtys, nutiesiami tiltai tarp šeimos ir darželio. L. Seliokienės (2004) teigimu, ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo svarbą įrodo ir pats ugdymo procesas, nes šias abi institucijas jungia tas pats ugdymo objektas - vaikas.

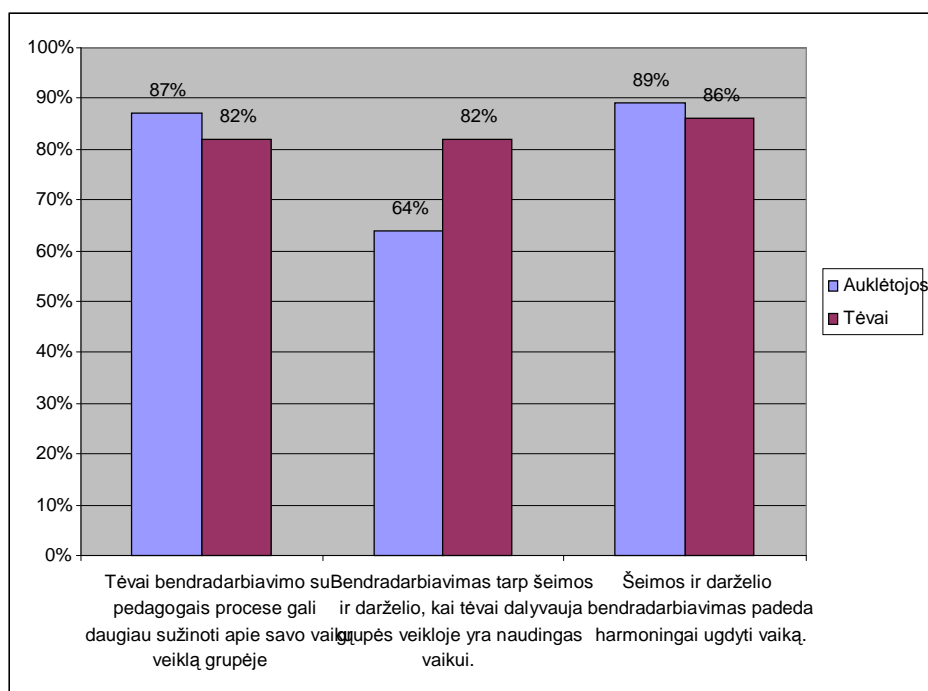
Atliekant kokybinį tyrimą, taip pat buvo įvertintas bendradarbiavimo proceso reikšmingumas tiek tyrime dalyvavusiems tėvams, tiek ugdymo institucijos pedagogams. Kaip matyti iš gautų tyrimo rezultatų, net 80 proc. tyrime dalyvavusių tėvų ir 74 proc. auklėtojų pritaria bendradarbiavimo reikšmės ikimokyklinio ugdymo įstaigoje raiškai ir tik 1 proc. respondentų, ugdytinių tėvų ir auklėtojų tarpe, pasisakė, kad bendradarbiavimas nėra reikšmingas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. 25 proc. auklėtojų tvirtino, kad šis procesas yra reikšmingas tik „kai kada“, tuo tarpu tokį atsakymo variantą vertindami pateiktą teiginį rinkosi 19 proc. ugdytinių tėvų (žr. 2 pav.).

2 pav. **Bendradarbiavimo reikšmės ikimokyklinio ugdymo įstaigoje įvertinimas**

Gautų tyrimų analizė leidžia pastebėti, kad dauguma respondentų pritarė tiems teiginiams, kuriuose pabrėžiama bendradarbiavimo proceso reikšmė vaikui, t. y. 89 proc. apklausoje dalyvavusių pedagogų ir 86 proc. tėvų pritaria, kad šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką (žr. 3 pav.). Pastebėtina ir tai, kad labai didelė dalis respondentų (87 proc. auklėtojų ir 82 proc. tėvų) pritarė teiginiui, kad tėvai bendradarbiavimo su pedagogais procese gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą grupėje. Tai atskleidžia ir patvirtina pirmojo tyrimo kriterijaus – bendradarbiavimo subjektai – vieno iš jų, t. y. tėvų, kaip bendradarbiavimo proceso subjektų, reikšmingumą vaikų ugdymo procesuose, pasitelkiant vieną iš reikšmingiausių priemonių – bendradarbiavimą.

Be to, bendradarbiavimo reikšmę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pagrindė ir tyrimo respondentų nuomonės vertinat apklausoje pateiktą teiginį - bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje, yra naudingas vaikui. Šis argumentas respondentams pasirodė tikrai reikšmingas, kadangi šiam teiginiui pritarė net 82 proc. tėvų ir 64 proc. auklėtojų. Tai leidžia daryti prielaidą, kad bendradarbiavimo reikšmė ikimokyklinio ugdymo įstaigoje labiausiai yra siejama su nauda vaikui, jo visaverčiam ugdymui, kuriame turi nuolat bendrauti ir bendradarbiauti esminiai bendradarbiavimo proceso subjektai – ugdymo institucijos pedagogai ir ugdytinių tėvai.

3 pav. **Bendradarbiavimo reikšmės vaiko ugdyme įvertinimas**

Apibendrinant respondentų nuomones bendradarbiavimo subjektų ir šio proceso reikšmės aspektais, galima daryti išvadą, kad bendradarbiavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra reikšmingas visapusiškam vaiko ugdymui, kam pritarė dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų. Pastebėtina ir tai, kad tiek auklėtojos, tiek tėvai labai panašiai vertina bendradarbiavimo proceso ikimokyklinio ugdymo įstaigoje reikšmę. Tai leidžia daryti prielaidą, kad esant efektyviam abipusiam pedagogo ir tėvų bendradarbiavimui, patenkinami esminiai vaiko poreikiai, padedami pamatai vaiko socializacijai, vaikas išmokomas kontroliuoti savo poreikius ir norus, kas atskleidžia, kad bendradarbiavimas tarp šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos padeda kurti abipusį supratimą ir vadovavimą vaiko ugdymui, skatina nuoseklų vaikų vystymąsi.

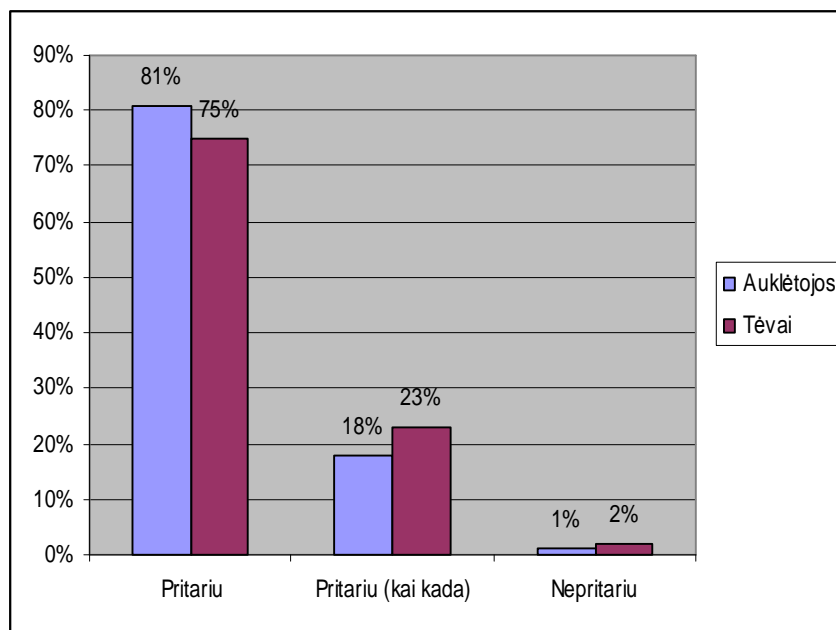
2. 2. 2. **Efektyvų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą sąlygojančių veiksnių raiška šiuolaikinėje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje**

Aiškinantis efektyvų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą sąlygojančių veiksnių raišką ikimokyklinio ugdymo įstaigoje įvertinta:

- šeimos ir darželio sąveika;
- tėvų dalyvavimas bendradarbiavimo procese;
- bendradarbiavimo su šeima formos ir metodai;

- bendradarbiavimo problemos.

Šeimos ir darželio sąveika. Nuoširdi ir geranoriška tėvų ir pedagogų sąveika – viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių visuminę vaiko ugdymo sėkmę, todėl šeima ir pedagogai turi tapti ugdymo partneriais. L. Ušeckienės (2000) pastebėjimu, norint per bendradarbiavimą pasiekti gerų ugdymo rezultatų ir šeima, ir pedagogai turi palaikyti gerus tarpusavio santykius, nes tik tarpusavio pasitikėjimu ir pagalba, pagrįsti šeimos ir darželio bendradarbiavimu, gali laiduoti sėkmę ugdant vaiko asmenybę.

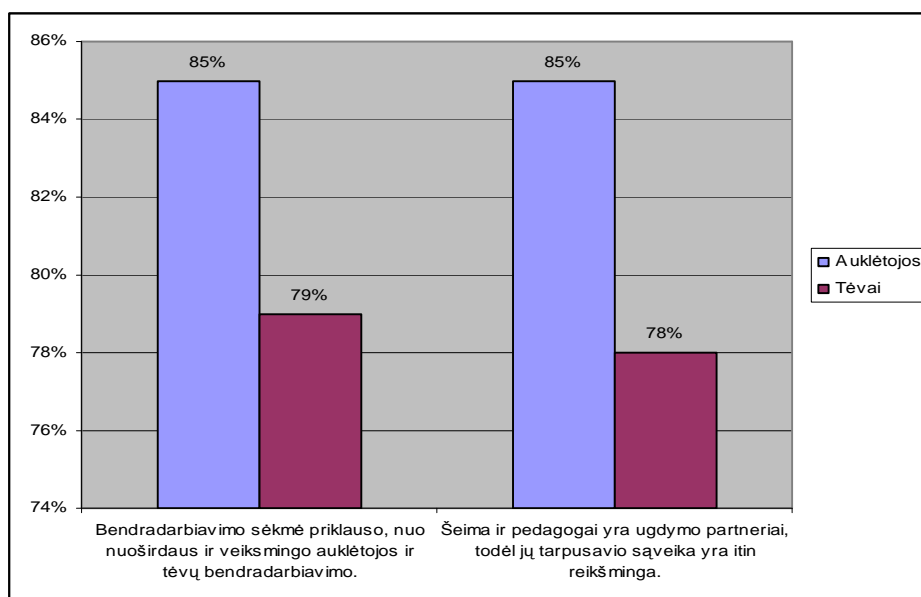
4 pav. Šeimos ir darželio sąveikos įvertinimas

Analizuojant gautus tyrimo rezultatus pastebėta, kad daugiausia respondentų, t. y. 81 proc. apklausoje dalyvavusių auklėtojų ir 75 proc. tėvų, išreiškė teigiamą nuostatą į tai, jog pritaria šeimos ir darželio sąveikos raiškai ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. „Kai kada“ tokiai pozicijai pritaria 23 proc. tėvų ir 18 proc. auklėtojų, tuo tarpu šiai nuomonei „nepitaria“ tik labai maža dalis respondentų, t. y. 1 proc. auklėtojų ir 2 proc. ugdytinių tėvų (žr. 4 pav.). Tai leidžia daryti prielaidą, kad bendradarbiavimas tarp šeimos ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos padeda kurti abipusį supratimą ir vadovavimą vaiko ugdymui.

Moksliniame kontekste pastebėta nuostata, jog šeimos ir darželio sąveikos raiška yra labai svarbus veiksnys, nes tėvai ir pedagogai yra vaiko ugdymo partneriai ir nuo jų nuoširdaus bendradarbiavimo priklauso bendradarbiavimo sėkmė. Atliktos apklausos rezultatų analizė parodė, kad 85 proc. tyrime dalyvavusių pedagogų pritaria šeimos ir darželio partnerystei. Tuo tarpu tėvai šios partnerystės reikšmingumui pritaria šiek tiek mažiau (78 proc.) respondentų (žr.

5 pav.). Pastebėtina ir tai, kad bendradarbiavimo sėkmė taip pat priklauso ir nuo nuoširdaus bei veiksmingo tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo, kam tyrimo metu pritarė 85 proc. auklėtojų ir 79 proc. tėvų. Gauti tyrimo rezultatai patvirtina K. A. Hansen ir kt. (1997) išsakytą nuomonę, kad bendradarbiavimas turi būti paremtas abipuse pagarba, sąveika, gebėjimu klausyti, tarpusavyje komunikuoti ir bendrauti, suprasti kitus, būti atviru kitų nuomonėms, idėjoms bei požiūriams ir kt.

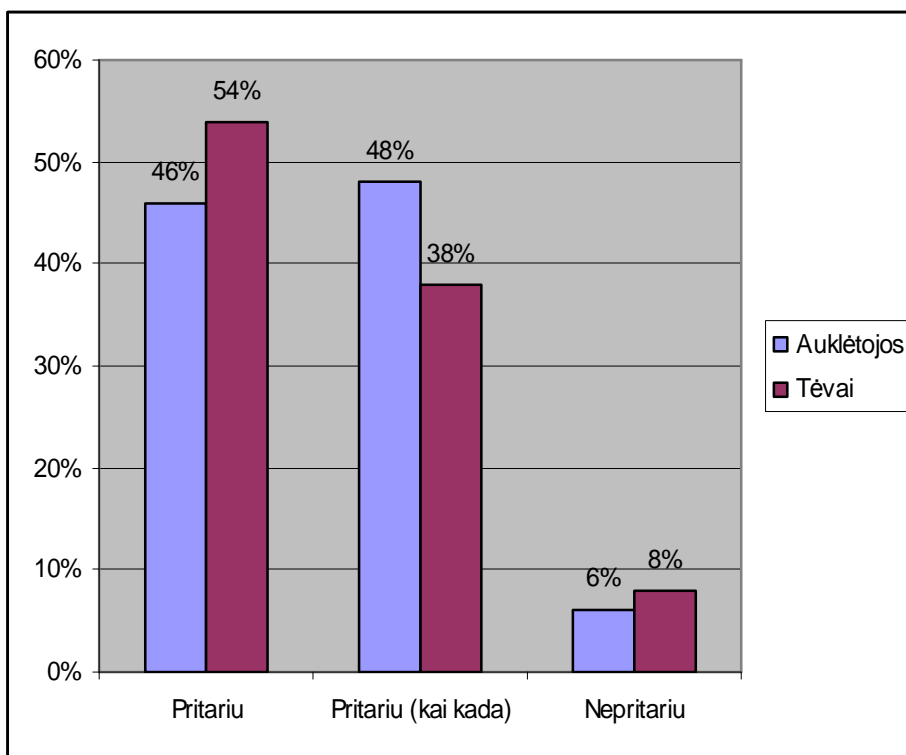
5 pav. Šeimos ir darželio sąveikos raiška ikimokyklinėje įstaigoje

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad ir tėvai, ir pedagogai bendradarbiavimo sąveiką tarp šeimos ir darželio vertina labai panašiai. Ugdytinių tėvų ir pedagogų nuomone, šeimos ir darželio sąveika padeda ugdyti visavertę asmenybę ir garantuoja ugdymo sėkmę. Gauti tyrimo rezultatai patvirtina teorinėje dalyje išdėstytas mintis, kad ikimokyklinio ugdymo srityje pamažu orientuojamasi ne tik į naujus ikimokyklinio amžiaus vaikų vertinimus, bet ir į suaugusiųjų partnerystės būtinumą.

Tėvų dalyvavimo bendradarbiavimo procese reikšmės įvertinimas. Bendradarbiavimas tarp šeimų ir ikimokyklinių institucijų padeda kurti abipusį supratimą ir vadovavimą vaikų ugdymui, skatina nuoseklų vaikų vystymąsi. Tėvai ir pedagogai yra dvi jėgos, labiausiai priartėjusios prie vaiko, ir veikia vieni kitus. Pasak P. Schiller (2004), tėvai yra ugdymo institucijos partneriai, kurių pastangos nukreiptos bendram ugdymo tikslui pasiekti, o bendradarbiavimas užtikrina greitesnį ir lengvesnį darbų atlikimą.

Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad 54 proc. tėvų (6 pav.) pritaria, kad tėvų dalyvavimas bendradarbiavimo procese yra reikšmingas. Tuo tarpu auklėtojų dauguma pasisakė,

kad pritaria tik kai kada (48 proc). už tėvų dalyvavimo bendradarbiavimo procese reikšmingumą. Vadinasi pedagogai tik kai kuriais atvejais išvelgia tėvų reikšmingumą ugdymo procese. Nepritare 8 proc. tėvų ir 6 proc. auklėtojų.

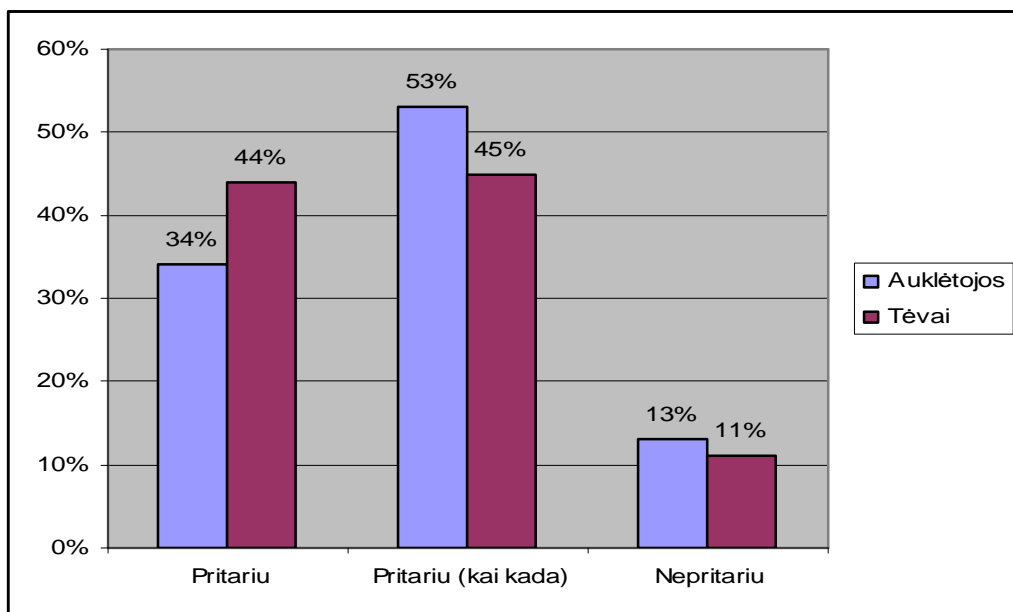

6 pav. Tėvų dalyvavimo bendradarbiavimo procese raiška

Apibendrinant šį kriterijų galima teigti, kad tėvai suvokia, jog jie yra ugdymo institucijos partneriai ir nuo jų noro dalyvauti bendradarbiavimo procese priklauso bendradarbiavimo sėkmė, tačiau realiai menkai prisideda prie šio proceso. Tuo tarpu pedagogai nėra pakankamai nusiteikę tėvų dalyvavimo bendradarbiavimo procese raiškai ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Efektyviai bendradarbiaujant šeima aktyviai dalyvauja vaikų auklėjime. Bendra veikla reikalauja prisitaikyti ir darželio administraciją, ir auklėtojas, ir tėvus, tačiau tai yra naudinga vaikams, šeimai ir ikimokyklinei įstaigai.

Bendradarbiavimo su šeima formos ir metodai. Moksliniame kontekste atlikta įvairių autorių analizė sudarė galimybę pastebėti nuostatą, kad siekiant užtikrinti efektyvų šeimos ir darželio bendradarbiavimą, reikšminga taikyti įvairesnes darbo su šeima formas (tėvų susirinkimai, diskusijos, teminiai vakarai ir pan.), siekti įtraukti tėvus į vaikų grupės veiklą. Tėvai yra pati gausiausia ir įtakingiausia tiesiogiai su ikimokyklinio ugdymo įstaiga susijusi interesų grupė, todėl ugdymo įstaigos veiksmingumas labai priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos

veikloje. Tai atskleidžia, kad šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga, siekdama bendrų tikslų turi tapti ugdymo proceso partneriais, dalyviais, organizatoriais. Siekiant kokybiško vaikų ugdymo, būtina pasitelkti įvairias tradicines ir naujas tėvų bendradarbiavimo su šeima formas.

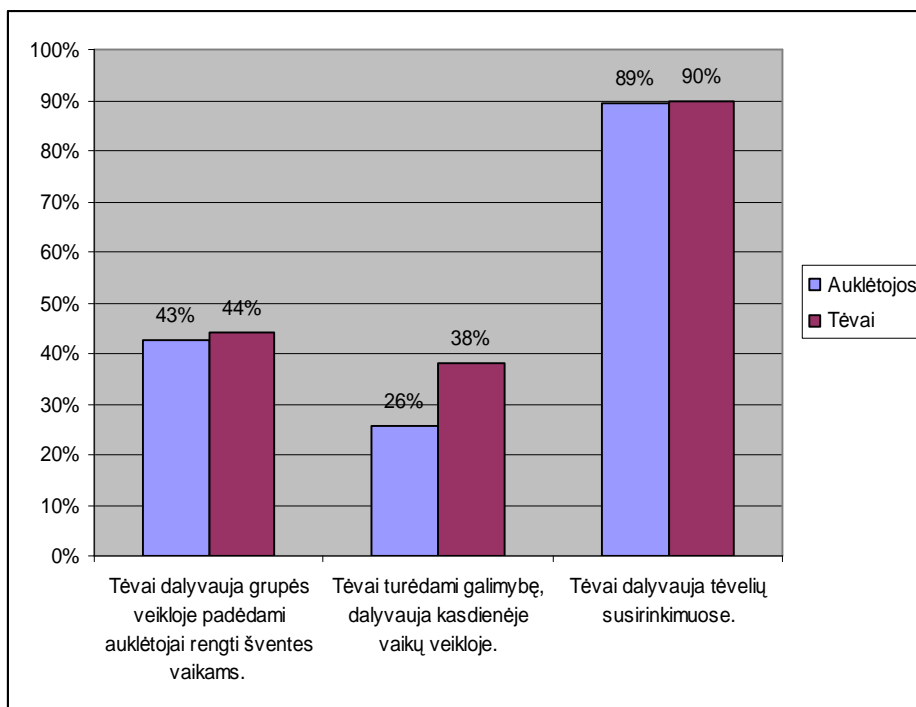

7 pav. **Bendradarbiavimo su šeima formų ir metodų raiška ikimokyklinio ugdymo įstaigoje**

Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad dauguma tyrime dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo įstaigos auklėtojų (53 proc.) „pritaria (kai kada)“, kad bendradarbiavimo su šeima formos ir metodai reiškiasi arba yra naudojami sąveikos su tėvais procesuose (žr. 7 pav.). Tuo tarpu pataruoju aspektu apklausoje dalyvavusių tėvų nuomone (45 proc.) taip pat kai kada pastebi šių bendradarbiavimo procesų formų ir metodų raišką ugdymo institucijos veikloje. Pastarajai nuomonei nepritaria 13 proc. tėvų ir 11 proc. auklėtojų, o 44 proc. tėvų ir 34 proc. auklėtojų pritaria egzistuojančioms darbo formoms bendradarbiavimo procese.

Pastebėtina ir tai, kad beveik visi respondentai pritaria tam, kad dalyvavimas tėvelių susirinkimuose yra labiausiai paplitusi darbo forma su šeima. Šios darbo formos raišką pastebi 90 proc. tėvų ir 89 proc. auklėtojų (žr. 8 pav.). Dar viena darbo forma, vyraujanti ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra pagalba auklėtojai rengiant šventes vaikams. Šią darbo formą darželių veikloje pastebi 44 proc. tėvų ir 43 proc. auklėtojų. Ugdytinių tėvai (38 proc.) išreiškė nuomonę, kad turėdami galimybę visada dalyvauja kasdienėje vaikų veikloje, tuo tarpu auklėtojų tokią tendenciją pastebi truputėli mažiau (26 proc.). Be to, tyrimo rezultatų analizė parodė, kad ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje vyrauja įprastos bendradarbiavimo formos (tėvų dalyvavimas tėvelių susirinkimuose, tėvų pagalba rengiant šventes vaikams), tačiau, kaip ir buvo minėta

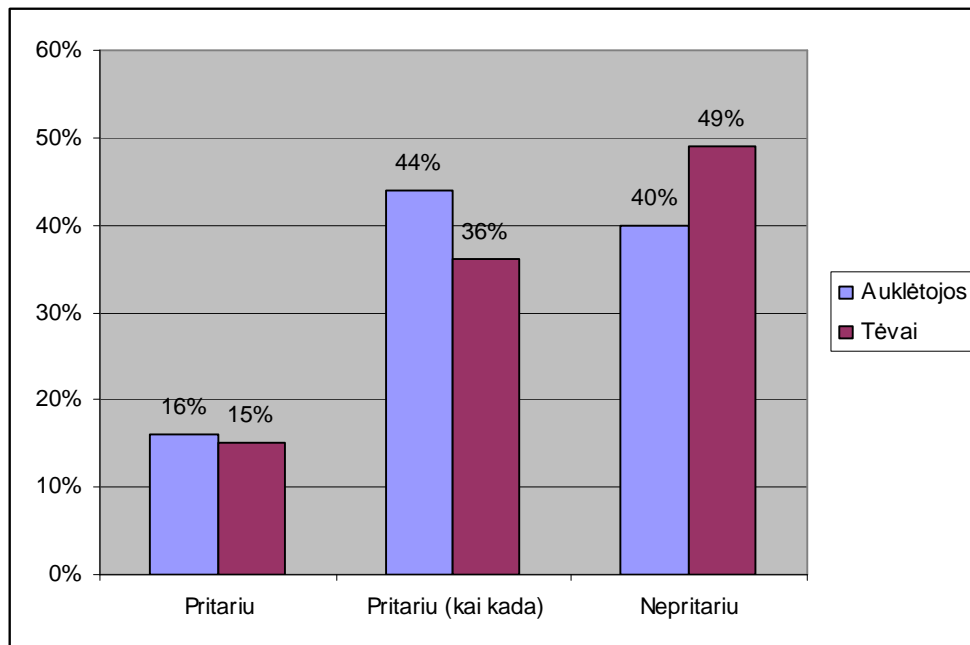
teorinėje darbo dalyje, naujos, neįprastos darbo formos yra mažai naudojamos. Tai rodo, kad neatrastos darbo formos, trukdo efektyviau bendrauti ir bendradarbiauti su šeimomis.

8 pav. Darbo formų su šeima raiškos įvertinimas ikimokyklinėje įstaigoje

Apibendrinant gautus tyrimo rezultatus analizuojamu aspektu, galima teigti kad įvairios bendradarbiavimo formos ikimokyklinėje įstaigoje reiškiasi tik dalinai, kas apsunkena efektyvaus bendradarbiavimo su šeima procesą. Siekiant efektyvaus abipusio ryšio, tikslinga būtų rinktis ir taikyti ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje įvairesnes bendradarbiavimo formas ir svarbiausią didesnę dėmesį atkreipti į naujas arba netradicines bendradarbiavimo formas ir metodus.

Bendradarbiavimo problemos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Pasak M. Fullan (1998), didžioji dalis problemų ugdymo įstaigose kyla dėl nepakankamo bendravimo ir bendradarbiavimo, ir tik tuomet, kai bus pradėtos spręsti šios problemos, atsiras ryškūs teigiami pokyčiai ikimokyklinio ugdymo įstaigos gyvenime. Įvertinant tai, galima daryti prielaidą, kad pedagogai ir tėvai siekdami efektyvesnio bendradarbiavimo proceso tiriamoje ugdymo institucijoje turi veikti išvien, nes neįmanoma pasiekti gerų rezultatų dirbant pavieniui, t.y. pedagogams atskirai nuo šeimos ir atvirkišiai. Todėl tiek šeima, tiek ir pedagogai turi stengtis išvengti problemų, kurios trukdo jų sąveiką, slopina partnerystę bei efektyvius bendradarbiavimo procesus. Vadinasi abi šios suinteresuotos vaiko gerove ir ugdymu pusės, turi sujungti savo jėgas ir dirbti kartu, nes ir tėvai, ir pedagogai yra atsakingi už jaunosios kartos ugdymą.

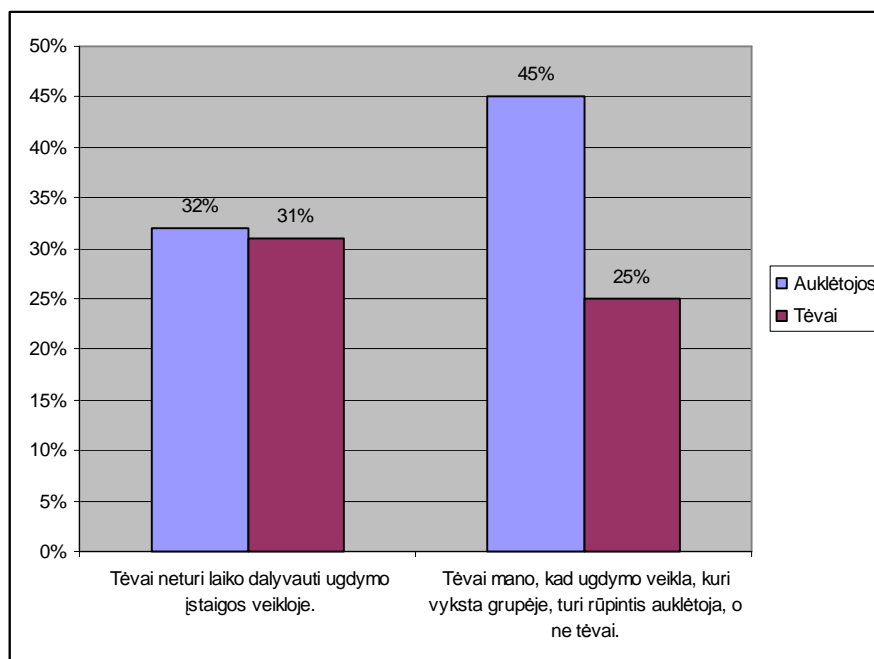

9 pav. **Bendradarbiavimo problemų raiška tėvų ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo procese**

Gauti atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad 49 proc. apklausoje dalyvavusių tėvų ir 40 proc. pedagogų mano, kad bendradarbiavimo problemos tėvų ir ikimokyklinės įstaigos bendradarbiavimo procesuose nėra pastebimos, tuo tarpu 44 proc. pedagogų ir 36 proc. ugdytinių tėvų, pritarė, jog kai kada šios problemos yra pastebimos šeimos ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimo procesuose. Be to, pritarimą pastaruoju aspektu išreiškė ir 16 proc. pedagogų bei 15 proc. auklėtojų (žr. 9 pav.).

Pastarąją respondentų nuomonę pagrindžia tai, kad daugiausia bendradarbiavimo problemų kyla dėl to, kad šeimoms nepakanka laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje, o kartu ir vaiko ugdymo procesuose, ką akcentavo net 32 proc. auklėtojų ir 31 proc. ugdytinių tėvų. Galima daryti prielaidą, kad laiko stoka nėra pati didžiausia bendradarbiavimo proceso problema, nes dauguma (45 proc.) auklėtojų, dalyvavusių apklausoje ir 25 proc. ugdytinių tėvų, akcentavo, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpinti auklėtoja, o ne tėvai (žr. 10 pav.). Tai leidžia daryti prielaidą, kad tėvai nors ir suvokia bei traktuoja save kaip bendradarbiavimo proceso subjektais, visgi laikosi pozicijos, kad už vaikų ugdymą yra atsakingi pedagogai. Pastarieji tyrimo rezultatai patvirtina kai kurias teorinėje dalyje išdėstytas S. Dapkienės (2002) bendradarbiavimo problemas, kuri viena iš jų, akcentuojama autorės yra nesuderinti

reikalavimai, kuriuos tėvai ir pedagogai kelia vieni kitiems, neįvairios pedagogų ir šeimos bendradarbiavimo formos.

10 pav. **Bendradarbiavimo problemos dažniausiai pasireiškiančios ikimokyklinėje įstaigoje**

Apibendrinant respondentų nuomonę nagrinėjamu aspektu, visgi galima daryti prielaidą, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose tėvų ir pedagogų noras bei siekis dalyvauti bendradarbiavimo procesuose, kurie užtikrina efektyvesnę ir kokybiškesnę vaikų ugdymą, nėra pakankamai išreikštas ir pastebimas. Be to, nėra didelio pasitikėjimo ir vienu kitais, kuris, žinoma, turi įtakos efektyvaus bendradarbiavimo procesams ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklai bei kokybiškam vaikų ugdymui.

IŠVADOS

Atlikus mokslinių šaltinių analizę ir apibendrinus atlikto tyrimo rezultatus, galima daryti tokias išvadas:

1. Pastaruoju metu bendradarbiavimo procesas, yra ypatingai aktualus ikimokyklinio ugdymo institucijų veikloje, nes tai yra viena iš reikšmingiausių darbo ir veiklos formų, padedančių racionaliau spręsti problemas, tėvams bei pedagogams bendraujant vystyti tarpusavio santykius, palaikyti glaudų ryšį su ugdytinių šeimomis. Ugdymo įstaigos bei šeimos bendradarbiavimo svarba akcentuojama visuose ugdymo įstaigų veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose, pabrėžiant, kad glaudus bendradarbiavimas padeda harmoningai ir kokybiškai ugdyti vaiką. Šis bendradarbiavimas naudingas tuo, kad suartina tėvus, vaikus ir pedagogus, nes šiuolaikinė ikimokyklinio ugdymo koncepcija, orientuota į suaugusiųjų partnerystę, kelia naujus reikalavimus tiek tėvams, tiek pedagogams, kurie vaiko ugdymo procesuose turi dalyvauti kaip lygiaverčiai partneriai. Tik tokiu būdu – tarpusavio sąveikoje, bendraujant ir bendradarbiaujant, gali būti pasiekti ugdymo tikslai.

2. Vadybinės, pedagoginės ir psichologinės literatūros analizė leidžia teigti, jog tėvų dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje priklauso nuo ugdymo įstaigos vadovo, pedagogų bei pačių tėvų nuostatų. Šiuolaikinių ugdymo institucijų veikla atskleidžia, jog dauguma problemų ugdymo įstaigose kyla dėl nepakankamo tėvų ir pedagogų bendravimo bei bendradarbiavimo, todėl šiuolaikinių ugdymo paradigmų laikotarpyje ir kontekste, ugdymo institucija turi skirti ypatingą dėmesį tėvų į savo gyvenimą ir ugdymo procesą įtraukimui bei minėtų šalių bendradarbiavimui. Tiek moksliniame, tiek praktiniame kontekste yra pastebimos įvairios formos, būdai ir metodų, palengvinantys šeimos įtraukimo į vaikų ugdymo procesus, pastebėtina ir tai, kad kuo metodai įvairesni, tuo jie veiksmingesni ir labiau atitinka kiekvienos šiuolaikinės šeimos poreikius bei efektyvaus bendradarbiavimo principus. Visi darbe pateikti ir analizuoti bendravimo ir bendradarbiavimo metodai ir būdai padeda šeimai ir pedagogui sukurti aplinką, kurioje vaikas gali būti ugdomas kaip visavertė asmenybė ir šiuolaikinės demokratinės visuomenės pilietis.

3. Atlikto tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad ikimokyklinėse ugdymo įstaigose tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas yra pastebimas, tačiau jis nėra pakankamai efektyvus ir abipusis. Dauguma respondentų (tėvų ir auklėtojų) pritaria nuostatai, jog tėvai ir pedagogai yra bendradarbiavimo subjektai, o jų abipusė sąveiką sąlygoja efektyvaus bendradarbiavimo sėkmę ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. Tačiau nors tėvai suvokia bendradarbiavimo su ugdymo

institucijos pedagogais prasmę ir svarbą, patys stokoja iniciatyvumo bendradarbiavimo procesuose. Pastebėtina ir tai, kad tarp tėvų ir pedagogų nėra visiško pasitikėjimo vieni kitais, kas sąlygoja ir nepakankamai efektyvų pastarųjų bendradarbiavimo procesą. Be to, bendradarbiavimo procese ikimokyklinėse ugdymo įstaigose dažniausiai naudojamos tradicinės darbo ir veiklos formos, tokios kaip tėvėlių susirinkimai ir pagalba auklėtojais rengiant šventes vaikams. Tuo tarpu tyrimo rezultatų analizė sudaro pagrindą teigti, kad naujos ir efektyvesnės darbo formos ikimokyklinėse ugdymo įstaigose naudojamos vangiai, kas atskleidžia nepakankamą šeimos ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų bendradarbiavimo priemonių, formų ir metodų bendradarbiavimo procesuose žinojimą ir gebėjimą jas taikyti tiriamoje ugdymo institucijoje.

LITERATŪRA

1. Ainscow M., Muncey J. (1989). Meeting Individual Needs in the primary School. London: Fulton.
2. Almonaitienė J., Antininė D., Ausmanienė N.(2001). Bendravimo psichologija. Kaunas.
3. Anzenbacher A.(1992). Filosofijos įvadas. Vilnius.
4. Arbatauskas A. (1996). Ugdymo filosofija. Vilnius.
5. Arends R.I. (1998). Mokomės mokyti. Vilnius.
6. Artyn vaiko II. (1998) Knyga auklėtojoms, studentams, dėstytojams, tėvams. Vilnius.
7. Bajoriūnas Z. (1997) Šeimos edukologija. Vilnius.
8. Bakūnaitė J. (1998) Humanistinio vaikų ugdymo programa „ Auginu gyvybės medį“. Vilnius.
9. Bitinas B. (1990). Bendrosios pedagogikos pagrindai. Vilnius.
10. Bitinas B. (1998). Ugdymo tyrimų metodologija. Vilnius.
11. Butkienė G. (1993). Mokykime bendrauti // Lietuvos švietimo gairės. Vilnius.
12. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius.
13. Caldwell B. (1990). Educare: a new professional identify/Dimensions of early approach? The Elementary School Journal.
14. Coughlin Pamela A, Kristen A. Hansen, Dihan Heller, Roxane K. Kaufmann, Judith Rothschild Stolberg, Kate Burke Walsh. (1997). Į vaiką Orientuotų grupių kūrimas. Programa vaikams ir šeimoms. Knyga auklėtojais.
15. Černius V. (1997). Tėvų ir mokytojų pagalbininkas. Kaunas.
16. Dapkienė S. (2002). „ Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai“. Šiauliai.
17. DLKŽ – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. (1993). Vilnius.
18. Ebneris, J. Ar mokame bendrauti? Vilnius, 1979. 102 p.
19. Epstein J.L. (1991). Parent involvement/Education and Urban Society.
20. Everard B., Morris G., (1997). Efektyvus mokyklos valdymas.
21. Faber A., Mazlish E. (1999). Kaip kalbėti, kad vaikai galėtų mokytis namie ir mokykloje. Kaunas.
22. Fullan M. (1998). Pokyčio jėgos. Vilnius.1998.
23. Glebuviene V., Grabauskienė A., Kontautienė Z.(1990). Ikimokyklinė pedagogika. Kaunas.
24. Gučas A. (1994). Vaikų darželio pedagogika. Kaunas.
25. Hansen K.A., Kaufmann R.K., Saifer S. (1997) Ugdymas ir demokratijos kultūra.
26. Hargreaves A. (1999). Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai. Vilnius.
27. Hobbs N. (1984). Strengthening families. San Francisco: Jossey – Bass.

28. „Ikimokyklinio ugdymo gairės“ programa pedagogams ir tėvams (1993). Vilnius.
29. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos nuostatai. 1999 12 30.
30. Jacikevičius A. (1994). Žmonių grupių (socialinė) psichologija. Vilnius.
31. Jacikevičius A. (1996). Siela, mokslas, gyvenmena. Vilnius.
32. Jacikevičienė O., Rupšienė L. (1999). Bendradarbiavimas ir kooperacija ugdant vaikus. Klaipėda.
33. Jones A.(1987). Leadership for Tomorrow's Schools. Oxford: Blackwell.
34. Juodaitytė A. (2002). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius.
35. Kontautienė R. (2000). Pedagoginio bendradarbiavimo kokybinis modalumas pradinėje mokykloje // Tiltai. Nr.4.
36. Kontautienė R (2006). Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje. Klaipėda.
37. Krumm V. (1990). Die Stellung des Lehrers. Zur padagogischen kooperatino von Lehrern und Eltern. Salzburg.
38. Laurinčiukienė L. (2002). Tėvų požiūris į dabartinę Lietuvos švietimo sistemą ir jos kaitą // Švietimo naujienos: informacinis leidinys. Nr.4.
39. Lassahn R. (1999). Pedagogikos įvadas.
40. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos (1997) Vilnius.
41. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos nuostatai. (1996).Vilnius.
42. Lietuvos Respublikos Konstitucija. (1993). Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 10 25 referendume. V.: Lietuvos Respublikos Seimo leidykla.
43. Lietuvos Švietimo koncepcija (1992).
44. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas (1991 08 09) Vilnius.
45. Maceina A. (1937). Pedagoginio santykiavimo problema, Lietuvos mokykla. Nr.1.
46. Miškinis K. (2003). Šeimos pedagogika. Vilnius.
47. Monkevičienė O. (1993). Pokyčiai reformuojamuose darželiuose// Švietimo naujovės.
48. Monkevičienė O. (1999). Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis.
49. Monkevičienė O. (1993). Vaikų darželių programa Vėrinėlis. Vilnius.
50. Morgan, G., Morgan, K. (1992) Beyond the Glitterspeak. Toronto: Ontario Teacher's Federation.
51. Mortimore P., Sammons P., Stoll L., Lewis D. , Ecob. R. (1988). Key Factors in Effective Junior School.
52. Psichologijos žodynas (1993). Vilnius.
53. Rajeckas V. (2002). Ugdymo tikslas ir uždaviniai. Vilnius.
54. Reading, S. (2000). Parents and Learning. Brussels: International Academy of education.
55. Seliokienė L. (2004). Šeimos pedagogika. Marijampolė.

56. Schiller P., Bryant T. (2004). Vertybių knyga. Kaunas.
57. Staerfeld E., Mathiasen Ch. R.(1999). Pedagogika ir demokratija. Vilnius.
58. Stoll L., Fink D. (1998). Keičiame mokyklą. Vilnius.
59. Šalkauskis S. (1987). Racionali mokyklų organizacijos sistema. Kaunas.
60. Šalkauskis S. (1992). Rinktiniai raštai. II knyga. Vilnius.
61. Šeima – darželis – mokykla // Tarptautinio seminaro tezės. (1993 11 4 – 6). Vilnius.
62. Šeimos politikos koncepcija ir veiksmų kryptys. (1995). Vilnius.
63. Teresevičienė M. , Gedvilienė G. (2000). Mokymasis bendradarbiaujant. Vilnius.
64. Vabalas-Gudaitis J. (1983) Psichologijos ir pedagogikos straipsniai. Vilnius.
65. Vijeikienė B., Vijeikis J. (2000). Komandinio darbo pagrindai. Vilnius.
66. Vaikų darželio programa / eksperimentinė /. (1991). Vilnius.
67. Ušeckienė L. (2000). Šeima ir ikimokyklinė įstaiga: bendro pagrindo ieškojimas//Pedagogika.2000.
68. Želvys R. (1995). Bendravimo psichologija. Vilnius.
69. Želvys R. (2003). Švietimo organizacijų vadyba. Vilnius.
70. Немов Р.С. (1990).Психологияюю. Москва.
71. [http://www.smm.lt/švietimo būklė/](http://www.smm.lt/švietimo_būklė/)
72. [http://www.seimas.lt/teisės aktai/](http://www.seimas.lt/teisės_aktai/)

PRIEDAI

GERBIAMIEJI TĖVELIAI,

Esu ŠU edukologijos magistrantė ir atlieku tyrimą, baigiamojo darbo tema „Bendradarbiavimo su tėvais modeliavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“, siekdama įvertinti Jūsų nuostatas į tėvų dalyvavimą vaikų grupės veikloje, bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga procesuose bei atskleisti auklėtojų veiklos ypatumus, organizuojant tėvų įsijungimo į vaikų grupės veiklą. Tikiuosi, kad šio tyrimo rezultatai atspindės dabartinę šeimos bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga padėtį bei padės parengti pasiūlymus, kaip sėkmingiau įtraukti šeimą į vaikų ugdymo procesus ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, modeliuojant tėvų ir auklėtojų bendradarbiavimą.

Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus yra ypač svarbūs, kadangi tik vadovaujantis Jūsų nuomone ir vertinimais, galima išsiaiškinti minėtus aspektus, analizuojama darbo tema.

Anketa yra anoniminė, todėl tikiuosi, kad Jūsų nuoširdūs atsakymai padės gauti teisingus ir objektyvius tyrimo rezultatus.

Dėkoju ir linkiu sėkmės.

1. Atsakykite į keletą klausimų apie save. Jums tinkantį atsakymo variantą prašome pažymėti simboliu X.

1. Jūsų lytis		2. Jūsų amžius			
☐ moteris	☐ vyras	☐ 18-25m.	☐ 26-30m.	☐ 31-35m.	☐ 36 ir daug.
3. Jūsų išsilavinimas			☐ vidurinis ☐ nebaigtas vidurinis ☐ aukštesnysis ☐ aukštasis		

Įvertinkite pateiktus teiginius, pažymėdami langelį, geriausiai išreiškiantį Jūsų nuomonę apie tėvų bendradarbiavimą su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais.

Jums tinkantį atsakymo variantą prašome pažymėti simboliu X.

1. Bendradarbiavimo subjektai.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausia ugdytoja.			
2. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko ugdymą šeimoje.			
3. Tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojais.			
4. Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką.			

2. Bendradarbiavimo reikšmė ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Tėvai bendradarbiavimo su pedagogais procese gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą grupėje.			
2. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje padeda auklėtojai.			
3. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje yra naudingas vaikui.			
4. Šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką.			

3. Šeimos ir darželio sąveika.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso, nuo nuoširdaus ir veiksmingo auklėtojos ir tėvų bendradarbiavimo.			
2. Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo gero vaikų ir jų šeimų pažinimo.			
3. Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo tėvų pasirengimo dalyvauti bendradarbiavimo su darželiu procesuose.			
4. Šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai, todėl jų tarpusavio sąveika yra itin reikšminga.			

4. Tėvų dalyvavimo bendradarbiavimo procese svarba.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro dalyvauti darželio veikloje.			
2. Tėvų dalyvavimas švietimo įstaigos veikloje priklauso nuo švietimo įstaigos vadovų.			
3. Tėvai yra ugdymo institucijos partneriai.			
4. Švietimo įstaigos darbo veiksmingumas priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos procese.			

5. Bendradarbiavimo su šeima formos ir metodai.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Tėvai dalyvauja grupės veikloje padėdami auklėtojai rengti šventes vaikams.			
2. Tėvai organizuoja vaikams išvykas ekskursijas.			
3. Tėvai turėdami galimybę, dalyvauja kasdienėje vaikų veikloje.			
4. Tėvai dalyvauja tėvėlių susirinkimuose.			
5. Tėvai padeda materialiai.			
6. Tėvai organizuoja renginius ir susitikimus su konsultantais, psichologais ir kt. specialistais.			

6. Bendradarbiavimo problemos.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus.			
2. Tėvai nemano, kad bendradarbiavimas su ugdymo institucijos pedagogais yra svarbus ir reikšmingas.			
3. Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje.			
4. Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai.			
5. Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja nepasitikėjimo atmosfera.			
6. Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą.			
7. Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus.			
8. Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje.			

Dėkoju už Jūsų atsakymus

Anketą parengė ŠU edukologijos magistrantė Vaiva Balčėtienė

GERBIAMOS AUKLĖTOJOS,

Esu ŠU edukologijos magistrantė ir atlieku tyrimą, baigiamojo darbo tema „Bendradarbiavimo su tėvais modeliavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“, siekdama įvertinti Jūsų nuostatas į tėvų dalyvavimą vaikų grupės veikloje, bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga procesuose bei atskleisti auklėtojų veiklos ypatumus, organizuojant tėvų įsijungimo į vaikų grupės veiklą. Tikiuosi, kad šio tyrimo rezultatai atspindės dabartinę šeimos bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga padėtį bei padės parengti pasiūlymus, kaip sėkmingiau įtraukti šeimą į vaikų ugdymo procesus ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, modeliuojant tėvų ir auklėtojų bendradarbiavimą.

Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus yra ypač svarbūs, kadangi tik vadovaujantis Jūsų nuomone ir vertinimais, galima išsiaiškinti minėtus aspektus, analizuojama darbo tema.

Anketa yra anoniminė, todėl tikiuosi, kad Jūsų nuoširdūs atsakymai padės gauti teisingus ir objektyvius tyrimo rezultatus.

Dėkoju ir linkiu sėkmės.

1. Atsakykite į keletą klausimų apie save. Jums tinkantį atsakymo variantą prašome pažymėti simboliu X.

1. Jūsų amžius	2. Jūsų darbo stažas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje:			
☐ 18-25 m. ☐ 26-30 m. ☐ 31-35 m. ☐ 36 ir daugiau.	☐ iki 10 m.	☐ 11 – 20 m.	☐ 21 – 30 m.	☐ virš 30 m.
3. Jūsų išsilavinimas	☐ vidurinis ☐ aukštesnysis pedagoginis ☐ aukštesnysis nepedagoginis ☐ aukštasis pedagoginis ☐ aukštasis nepedagoginis			
4. Jūsų kvalifikacija	☐ ikimokyklinis ugdymas; ☐ kita (įrašykite)			

Įvertinkite pateiktus teiginius, pažymėdami langelį, geriausiai išreiškiantį Jūsų nuomonę apie tėvų bendradarbiavimą su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais.

Jums tinkantį atsakymo variantą prašome pažymėti simboliu X.

1. Bendradarbiavimo subjektai.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausia ugdytoja.			
2. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko ugdymą šeimoje.			

3. Tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojais.			
4. Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką.			

2. Bendradarbiavimo reikšmė ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Tėvai bendradarbiavimo su pedagogais procese gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą grupėje.			
2. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje padeda auklėtojais.			
3. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje yra naudingas vaikui.			
4. Šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką.			

3. Šeimos ir darželio sąveika.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso, nuo nuoširdaus ir veiksmingo auklėtojos ir tėvų bendradarbiavimo.			
2. Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo gero vaikų ir jų šeimų pažinimo.			
3. Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo tėvų pasirengimo dalyvauti bendradarbiavimo su darželiu procesuose.			
4. Šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai, todėl jų tarpusavio sąveika yra itin reikšminga.			

4. Tėvų dalyvavimo bendradarbiavimo procese svarba.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro dalyvauti darželio veikloje.			
2. Tėvų dalyvavimas švietimo įstaigos veikloje priklauso nuo švietimo įstaigos vadovų.			
3. Tėvai yra ugdymo institucijos partneriai.			
4. Švietimo įstaigos darbo veiksmingumas priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos procese.			

5. Bendradarbiavimo su šeima formos ir metodai.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Tėvai dalyvauja grupės veikloje padėdami auklėtojais rengti šventes vaikams.			
2. Tėvai organizuoja vaikams išvykas ekskursijas.			
3. Tėvai turėdami galimybę, dalyvauja kasdienėje vaikų veikloje.			
4. Tėvai dalyvauja tėvelių susirinkimuose.			

5. Tėvai padeda materialiai.			
6. Tėvai organizuoja renginius ir susitikimus su konsultantais, psichologais ir kt. specialistais.			

6. Bendradarbiavimo problemos.

Ar pritariate šiems teiginiams?	Pritariu	Pritariu (kai kada)	Nepritariu
1. Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus.			
2. Tėvai nemano, kad bendradarbiavimas su ugdymo institucijos pedagogais yra svarbus ir reikšmingas.			
3. Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje.			
4. Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai.			
5. Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja nepasitikėjimo atmosfera.			
6. Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą.			
7. Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus.			
8. Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje.			

Dėkoju už Jūsų atsakymus
Anketą parengė ŠU edukologijos magistrantė Vaiva Balčėtienė